

SAARELAN TALO, VILLA GIRSÉN
RAKENNUSHISTORIALLINEN SELVITYS

A-KONSULTIT | arkkitehtitoimisto

JULKAISUTIEDOT

Tekijät: Arkkitehtitoimisto A-konsultit oy 2024. Minna Vuorenpää, Panu Söderström

Ohjaus: Vantaan kaupungin museo, Anne Silanto

Selvitystyön tilaaja: Varte oy, Minna Ylenius

Kannen kuva. Näkymä Saaren talon pihalta n. 1941 VKM, kuvaaja tuntematon

SISÄLLYSLUETTELO

JULKAISUTIEDOT 2

SISÄLLYSLUETTELO 3

JOHDANTO 4

PERUSTIEDOT 5

ASEMAKAAVA 6

ALUEEN VAIHEET 7

ALKUPERÄINEN SUUNNITELMA 9

Matti Finellin alkuperäiset piirustukset 9

Suunnitteluratkaisun kuvailu 13

ARKKITEHTI 16

Matti Finell (1889-1978) 16

VERTAILUKOhteet VANTAALLA 18

KÄYTTÖHISTORIAA 20

Omistajat 20

Rouva Adèle Girsén 20

Vieno ja Jorma Saarela 24

Vantaan kaupunki 26

Esko Vattulainen 26

VUODEN 1997 PERUSKORJAUS 28

Muutoksia pohjapiirroksiin 28

Muutoksia julkisivuihin 29

Valokuvia peruskorjauksesta 33

NYKYTILAN INVENTOINTI 38

Ympäristö, piha ja julkisivut 38

Sisätilat 44

Tapetit 47

ARVOTUS 48

YHTEENVETO 49

LÄHTEET 50

JOHDANTO

Tämä rakennushistoriallinen selvitys koskee Vantaan Tikkurilassa Keravanjoen ja Kielotien risteämäkohdassa sijaitsevaa Saarelan taloa. Tässä selvityksessä rakennuksesta käytetään nimeä Saarelan talo, sillä se on julkaisuissa yleisesti käytetty nimi talosta, joka on alunperin nimetty Villa Girséniksi rakennuttajansa mukaan.

Saarelan talo on suojeltu asemakaavassa vuonna 1997. Rakennussuojelupäätöksessä vuodelta 1996 Museovirasto lausui, että Saarelan talo on kulttuurihistoriallisesti arvokas, mutta sillä ei ole sellaista merkittävyyttä, että se pitäisi suojella rakennussuojelulailla.

Saarelan talo kuuluu Virnakortteli-nimiseen erillispientalojen kortteliin. Vantaan kaupunki on pistänyt vireille kaavahankkeen Virnakorttelin alueesta. Maanomistajat ovat olleet aloitteellisia korttelin kehittämishankkeessa. Hankkeen myötä omakotitalot korvattaisiin kerros- ja rivitaloista koostuvalla korttelilla. Nykyinen kerrosneliö määrä kasvaisi 8900 m².

Kaavahanke ei esitä Saarelan taloon, itse rakennukseen muutoksia. Talon tonttia esitetään pienennettäväksi, nykyisiä piharakennuksia siirretään ja tai puretaan. Kaavahankkeen luonnoksissa uudet rakennusmassat ulottuvat nykyisen Saarelan tontin puolelle.

Vantaan kaupunginmuseon esityksestä Saarelan talosta on päätetty teettää rakennushistoriallinen selvitys kaavamerkinnän ajantasaisamiseksi ja Virnakorttelin kaavahankkeen arvioimisen lähtötie-

doksi. Nykyinen kaavamerkintä viittaa rakennuslakiin, joka ei ole enää voimassa. Nykyinen kaavamerkintä on vuodelta 1997.

Rakennustaiteellisesti tai historiallisesti erittäin merkittävä rakennus/rakennelma. Rakennuslain 135 1.momentin nojalla määrätään, että rakennusta/rakennelmaa ei saa purkaa eikä siinä saa tehdä sellaisia korjaus-, muutos tai lisärakennustöitä jotka turmelevat julkisivujen, rakenteiden tai vesikaton rakennustaiteellista tai historiallista arvoa. Korjaus-, muutos- ja lisärakennustoimenpiteille on hankittava paikallisen museoviranomaisen lausunto.

Vantaan kaupunginmuseo on tuonut esiin, että Saarelan talon korjaus- tai muutostöistä ei ole pyydetty museolta lausuntoja rakennuksen suojelun voimaantumisen jälkeen. Vuoden 1997 peruskorjauksesta lausunnon antoi Vantaan kaavoitusosasto. Saarelan talosta ei ole aikaisemmin laadittu rakennushistoriallisista selvitystä. Saarelan talo on listattuna vuoden 2002 inventoinnissa (Vantaan moderni rakennuskulttuuri 1930-1979).

Vuoden 1997 peruskorjauksen pääpiirustukset ovat muutos -ja laajennuspiirustukset. Piirustuksista ei voi kuitenkaan yksiselitteisesti lukea muutoksia, sillä kaikki rakenteet on esitetty uutena, ja näin pitkälti onkin. Peruskorjauksen muutokset julkisivuihin on sovitettu rakennukseen niin, että ilman perehtymistä, niitä on ammattilaisenkin vaikea tunnistaa. Muutosten esiinnostamista vaikeuttaa kaikkien julkisivumateriaalien yhtäaikainen uusiminen.

Muutokset on selvitetty haastatteleamalla raken-

nuksen nykyistä omistajaa, Esko Vattulaista, sekä eri aikakausien valokuvia keskenään vertailemalla. Nykyinen omistaja on toiminut peruskorjauksessa myös rakennustöiden tekijänä, joten hänen muistietonsa on ollut erityisen arvokasta tämän selvityksen kannalta.

Koska rakennus on yksityistalo, siitä ei ole juurikaan julkista arkistomateriaalia ennen 1990-luvun Vantaan kaupungin tekemiä inventointeja. Alkuperäisestä sisustuksesta ei ole kuvia tai suunnitelmia.

Koska rakennuksen asukkaat eivät ole historiallisia merkkihenkilöitä, on linjattu, että asukkaiden taustojen tutkimus tässä selvityksessä jätetään suppeaksi.

Teollisuudella on tärkeä osa Tikkurilan kehityksessä. Saarelan talon rakennuttaja oli Tikkurilan puuseppätehtaan omistaja. Puuseppätehtaan historia on rajattu selvityksen ulkopuolelle, sillä tehtaan toiminta päättyi ennen talon rakennuttamista.

Keravanjoen rannasta pidettiin maisemasuunnittelu kilpailu 2015. Sen myötä joenrantaa on kehitetty kaupunkilaisten vehreäksi väyläksi. Kehitys on palkittu ja saanut paljon positiivista huomiota. Keravanjoen rannalla on säilynyt suojeltuja rakennuksia, jotka linkittyvät Tikkurilan teolliseen kehitykseen mm. Vernissatehdas, Villa Söderbro ja Söderlingin mylly, sekä Tikkurilan Silkin rakennukset. Rakennuksia on peruskorjattu ja muutettu asuin- ja kulttuurikäyttöön. Keravanjoen rannassa Saarelan talo toimii jatkumona Tikkurilan historiallisessa ja maisemallisessa kontekstissa.

PERUSTIEDOT

Katuosoite: Virnakuja 5, 01300 Vantaa (aikaisemmin Virnatie 16, Virnatie 4)

Kaupunginosa/tontti: Tikkurila 61

Kortteli: 61100

Kiinteistötunnus: 92-61-100-8

Rakennustunnus: 1020002986

Käyttötarkoitus: Erillispientalojen korttelialue

Asemakaava: Kaava-alueen nro. 001238 vahvistettu 1997

Koordinaatit (P,I): 6685914, 25501757

Tontin pinta-ala: n. 3418m²

Rakennuksen kerrosala: 197k-m² (ennen laajennusta vuonna 1997 kerrosala oli 190k-m²)

Rakennuksen tilavuus: 620 k-m³

Kerros määrä: 2, pieni perunakellari

Arkkitehti: Matti Finell

Rakennusaine: puu

Valmistusvuosi: 1930

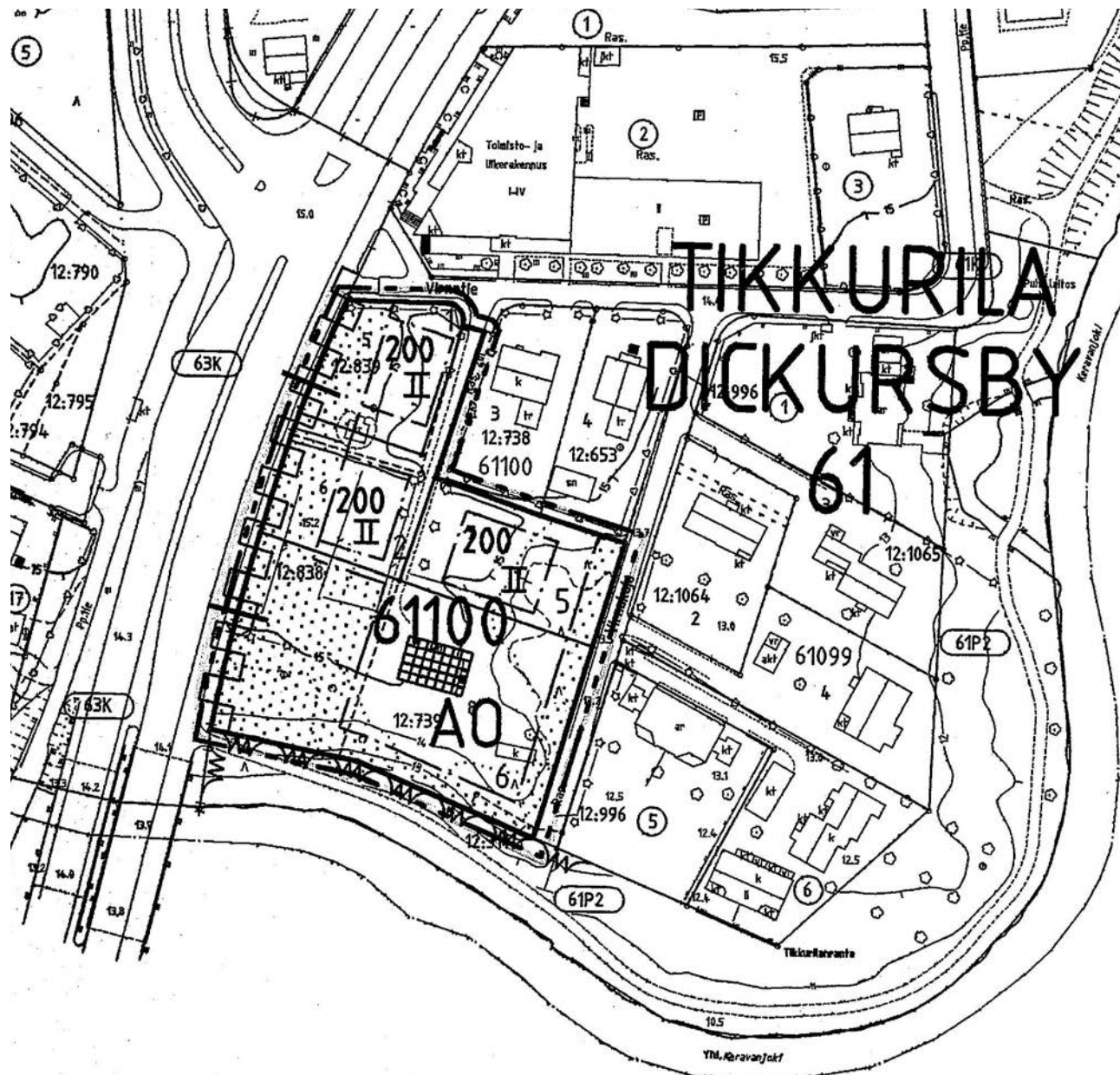
Omistaja: Esko Vattulainen (1997 -)

Inventoitoinnit: Kohdeinventointi Tapani Mehtonen. (Mehtosen inventointia ei ole löydetty VKM:ltä tai Museovirastolta) Inventointia on täydentänyt Hilppa Venervirta (1995). Täydennys on VKM arkistossa.

Suomen rakennuskulttuurin yleisluettelo, Museovirasto/Anni Lehtimäki, 1991.

Vantaan modernirakennuskulttuuri 1930-1979, Amanda Eskola, 2009, Rakentamisen arvotusluokka A1

ASEMAKAAVA

Vantaan kaupunki
61. kaupunginosa
TIKKURILA
Asemakaavan muutos
Osa korttelia 61100.

Vanda stad
Stadsdel 61
DICKURSBY
Ändring av stadsplanen
Del av kvarteret 61100.

Kh 07.04.1997

1:2000

Kaava-alueen numero
Planområdets nummer

001238

Päiväys
Datum

14.08.1996

1:2000

Pohjakahtien numerot
Baskartbladens nummer

86/56

ASEMAKAAVAMERKINTÖJÄ JA -MÄÄRÄYKSIÄ:

- 3 metriä sen kaava-alueen ulkopuolella oleva viiva, jota vahvistaminen koskee.
- A0** Erillispienalojen korttelialue.
- Kaupunginosan raja.
- Korttelin, korttelinosan ja alueen raja.
- Eri kaavamääräysten alaisten alueosien välinen raja.
- Ohjeellinen tontin raja.
- Risti merkinnän päällä osoittaa merkinnän poistamista.
- 61 Kaupunginosan numero.
- TIKKU Kaupunginosan nimi.
- 61100 Korttelin numero.
- 6 Tontin numero.
- 200 Rakennusalueen kerrosalaneliömittä.
- II Roomalalainen numero osoittaa rakennuksen, rakennuksen tai sen osan suurimman sallitun kerrosluvun.
- Rakennusala Rakennusala.
- Istutettava alueen osa.
- Katualueen rajan osa, jonka kautta ei saa järjestää ajoneuvoliikennettä.
- Rakennustaliteollisesti tai historiallisesti erittäin merkittävä rakennus/rakennelma.
- Rakennusvuosi 1955:n 1. monistimen nojalla määrätään, että rakennus/rakennelmaa ei saa purkaa eikä siinä saa tehdä sellaisia korjauksia, muutoksia tai lisärakennustöitä jotka turmelevat julkisivujen, rakenteiden tai vesikatkon rakennustaliteollista tai historiallista arvoa.
- Korjaus-, muutos- ja lisärakennustöidenpitäminen on hankittava paikallisen museoviranomaisen lausunto.

AUTOPAIKAT

Autopaikkojen vähimmäismäärä:

Asunnot 2 autopaikkaa/asunto

LISÄRAKENNUS JA PERUSKORJAUS

Tontille 6 saa rakentaa 40 kerrosalaneliömetriä talous-tiloja erilliseen talousrakennukseen.

MELUSUOJAUS

Asuinhuoneiden ulkopuolen ääneneristys tieliikennemelua vastaan on oltava vähintään 32 db uudisrakennuksessa kieltojen poistolla.

STADSPLANEBETECKNINGAR OCH -BESTÄMMELSER:

- Linje 3 meter utanför det planområde som fastställs i gällande.
- Kvarterets område för fristående småhus.
- Stadsdelsgården.
- Kvarterets-, kvartersdelens- och områdesgräns.
- Bestämningsgräns.
- Riktigivande tomtegräns.
- Kryss på beteckning anger att beteckningen slopas.
- Stadsdelens nummer.
- Stadsdelens namn.
- Kvarterets nummer.
- Kvarterets namn.
- Tomtenummer.
- Byggnadsrit i kvadratmeter våningsyta.
- Römerska siffror anger största tillåtna antal våningar i byggnad, byggnad eller del därav.
- Byggnadsyta.
- Del av område som bör planteras.
- Del av gatuområdes gräns där utfart är förbjuden.
- Arkitektoniskt eller historiskt ytterst betydelsefull byggnad/konstruktion.
- Med stöd av 1958:1 mom. byggnadslagen föreskrivs, att byggnaden/konstruktionen inte får rivas och att i den inte får vidtas sådana reparations-, ändrings- eller tillbyggnadsåtgärder som förstör fasadens, konstruktionens eller yttertakets arkitektoniska eller historiska värde.
- För reparations-, ändrings- och tillbyggnadsåtgärder skall begäras utlåtande av den lokala museimyndigheten.

BILPLATSER

Minimifallet bilplatser:

Bostäder 2 bilplatser/bostad

TILLBYGGNAD OCH RENOVERING

På tonten 6 får byggas ekonomitrymmen högst 40 kvadratmeter våningsyta i en separat ekonomibyggnad.

BULLERSKYDD

I nya byggnader på Konvalivägens sida skall ljudisoleringen mot vägfartsljudet i bostädslagenhernas ytterhölje vara minst 32 db.

Asemakaavasto

Lina Harju
Lina Harju
Asemakaavastaalikko / Stadsplanerchef

Stadsplaneravdelningen

Mittausasto

Pohjakahtia täyttävä kaavoitusmittausasetuksen 493/82 vaatimukset

Mättningsavdelningen

Baskartan fyller de anspråk som förordningen om planläggningsmätning 493/82 kräver

Vantaan/Vanda 04.04.1997

Timo Velling
Timo Velling
Kaupungingeodeetti/Stadsgeodet

Hyväksytty kaupunginhallituksessa 07.04.1997
ja vahvistettu tällä päätöksellä

Godkänd av stadstyrelsen 07.04.1997
och har med detta beslut fastställts

Asemakaavaote

ALUEEN VAIHEET

Saarelan talon tontti on aina ollut hyvien liikenneyhteyksien läheisyydessä. Tontista pohjoiseen n. 500m päässä on kulkenut itä-länsisuuntainen Suuri Rantatie, Kuriitie, joka tunnetaan myös Kuningaantienä. Nykyisin tielinjauksen kohdalla on Tikkurilantie. Suuri Rantatie kulki Turusta Pietariin ja oli aikanaan Suomen merkittävin tie.

Vuosisadan alussa Keravanjoenranta oli peltomaisemaa harvoine puineen. Kun Helsingin kaupungissa oli vähenevissä määrin vapaita tontteja ja tonttien hinnat alkoivat nousta, teollisuus alkoi pikkuhiljaan siirtyä halvemmilla alueille. Yhdessä Suuri Rantatie, rautatie ja Keravanjoki mahdollistivat Tikkurilan muodostuneen teollisuuden kasvun.

Tikkurilaan perustettiin 1862 öljynpuristamo, josta kehittyi myöhemmin maalitehdas Tikkurila. Vuonna 1898 Jokiniemeen perustettiin Suomen maatalousteollinen koelaitos. Tikkurilassa sijaitsi myös Helsingin maalaiskunnan kaksi suurinta tiilitehdasta. Maalaiskunnan teollisuustyöpaikat kaksin- tai kolminkertaistuivat vuosien 1923–1934 vuosien välillä.

Rautatien valmistuttua Tikkurila oli ensimmäinen pysäkki Helsingin suunnasta. Ensimmäisenä liikennöintivuotena, 1862, matka Helsingistä Tikkurilaan kesti 45 minuuttia. Saarelan talolta on kilometrin matka Tikkurilan rautatieasemalle. Teiden heikkokuntoisuuden ja autojen pienen määrän vuoksi autoliikenne oli vähäistä vielä 1930-luvulle asti. Maalaiskunnassa autoja käytettiin lähinnä siirtymiseen juna-asemalle.

1908 perustettiin osuuskunta Peltola, joka osti Tikkurilan kartanon maat, palstoitti ne ja luovutti jäsenilleen. Palstoitussuunnitelman laati 1912 maanmittausinsinööri Edvard Turkkila. Tätä voidaan pitää nykyisen Vantaan vanhimpana asemakaavan kaltaisena suunnitelmana. Se oli pääosin ruutukaa-va ja sisälsi nimistönkin. Saarelan talon nykyinen tontti on muodostunut tämän palstoituksen myötä.

Maalaiskunnan huonekaluteollisuuden aloittivat suurtilojen perustamat puusepäntehtaat. Maalaiskunta oli oiva sijainti tehtaille, sillä pääkaupunki tarjosi hyvät markkinat. Huomattavampia puusepäntehtaita oli Tikkurilaan 1900-luvun alussa perustettu Tikkurilan puuseppätehdas yhtiö (Oy Dickursby Snickeri Ab). Tehdas toimi vuoteen 1914 asti.

Saarelan talon tontti

1921 Adolf Girsén perusti Saarelan talon tontille Tikkurilan uuden puuseppätehtaan. (Dickursby nya snickerifabric.) Tikkurilassa oli sähköverkko jo 1910-luvulla, joten energianlähteenä Keravanjoki ei ollut enää merkityksellinen tehtaita perustettaessa.

Vuodesta 1946 asti Keravanjoki oli toiminut Helsingin ja maalaiskylän rajana. Saarelan talon tontin kannalta merkittävä muutos oli tontin itäpuolelle rakennetulla tiellä ja sillalla. 1950-luvulla Keravanjoen ylittävä silta loi uuden yhteyden Tikkurilaan etelästä, Helsingistä. Uusi tielinjaus ja silta merkitsivät Saarelan talon paikan. Tontti ei ollut enää pussinperä. Saarelan talo oli ensimmäinen rakennus, maamerkki, saavuttaessa Tikkurilaan etelästä.

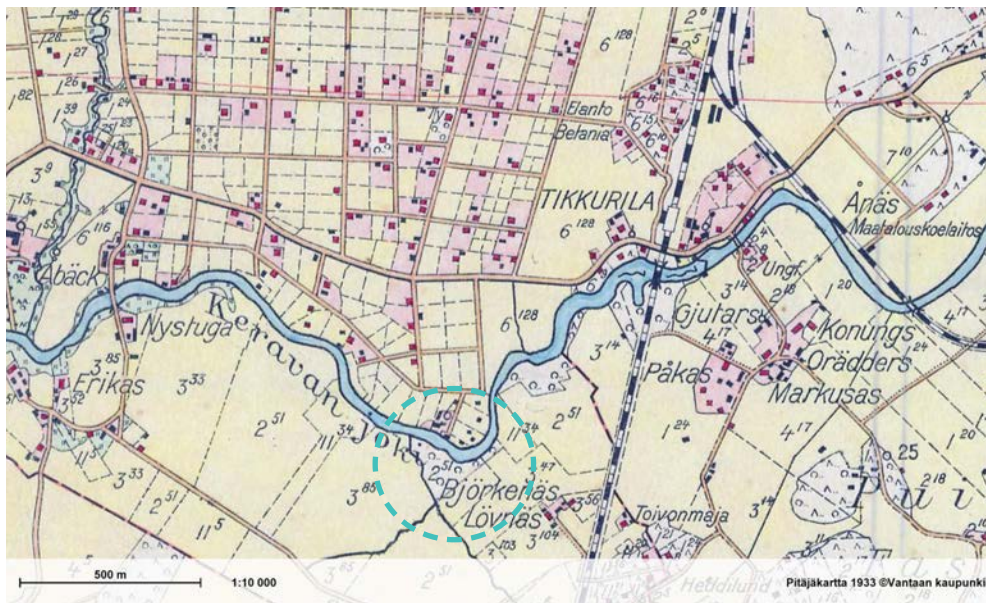
Saarelan talon ohittava liikenne kasvoi merkittävästi, kun uloin kehätie, Kehä 3, rakennettiin 1963. Kehätie laajennettiin kaksiajorataiseksi jo 70-luvulla.

Liikennemäärien kasvu kehätiellä loi paineen myös Saarelan talon ohittavan tien, Kielotien, kasvuille. Liikenneyhteyksien parantamisella oli vaikutuksia Saarelan talon tonttiin. Kielotien leventäminen on kaventanut tonttia, sekä luonut uuden haitan, liikennemelun.

Tikkurilan keskustan tiivistyminen on muuttanut Virnakorttelin katujärjestystä. Vielä 50-luvulle asti tontit noudattivat alkuperäistä palstajakoa. Täällä haavaa tontit on vähintään puolitettu palstoista ja asumistiheys on kasvanut. 1997 Saarelan talon tontti jaettiin neljäksi pientalotontiksi.

Uusi tonttijako käänsi Saarelan talolle saapumisen. Ennen uusia omakotitontteja pääarakennukselle saavuttiin ”suoraan” pohjoisesta ja päärakennus oli kuusikujanteen päässä. Saapumisen myötä seremoniallinen saapuminen on muuttunut tasa-arvoiseksi muiden alueen talojen kanssa.

Edelleenkin Tikkurilan keskusta tiivistyy ja kasvaa. Tikkurilaan suunniteltu raitiotielinja kulkisi Tikkurilantietä pitkin.

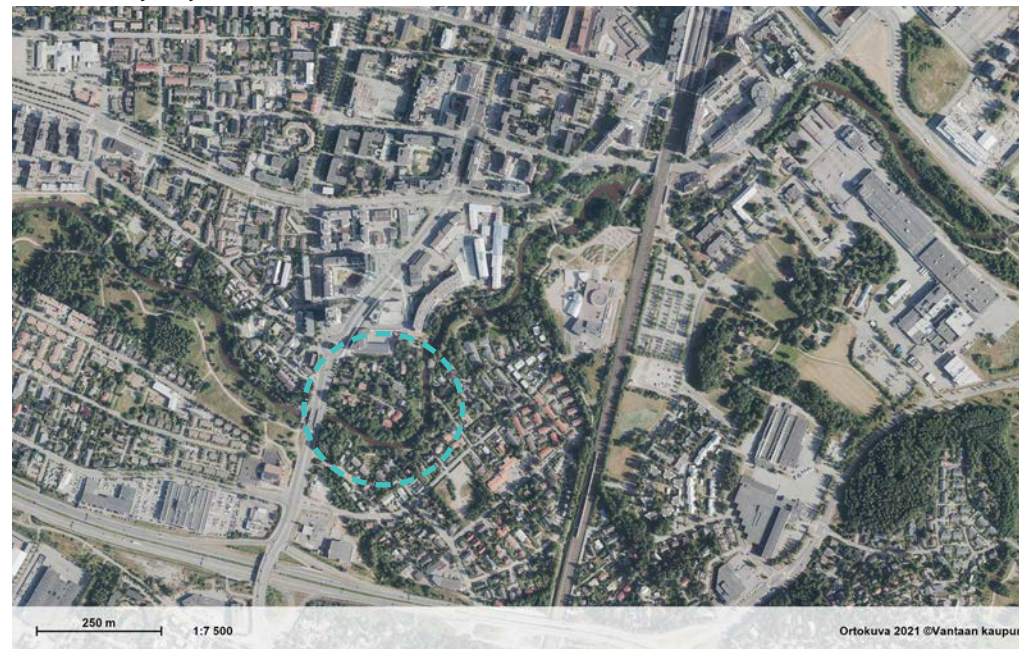
Pitäjäkartassa vuodelta 1933 Saarelan talon tontilla on tehdasmerkintä. Alueelle on esitetty 3 tai 4 erillistä rakennusmassaa. Puusepäntehtaan rakennukset paloivat täysin vuonna 1930.

Kehätie on rakennettu kaksikaistaisena Keravanjoen eteläpuolelle. Kielotie on rakennettu. Saarelan talon pihan toisen asuinrakennuksen kattomuoto ei ole enää tunnistettavissa.

Vielä 50-luvulla pellot olivat merkittävä osa Keravanjoen rantamaisemaa. Saarelan talon kohdalle on rakennettu Keravanjoen ylittävä silta.

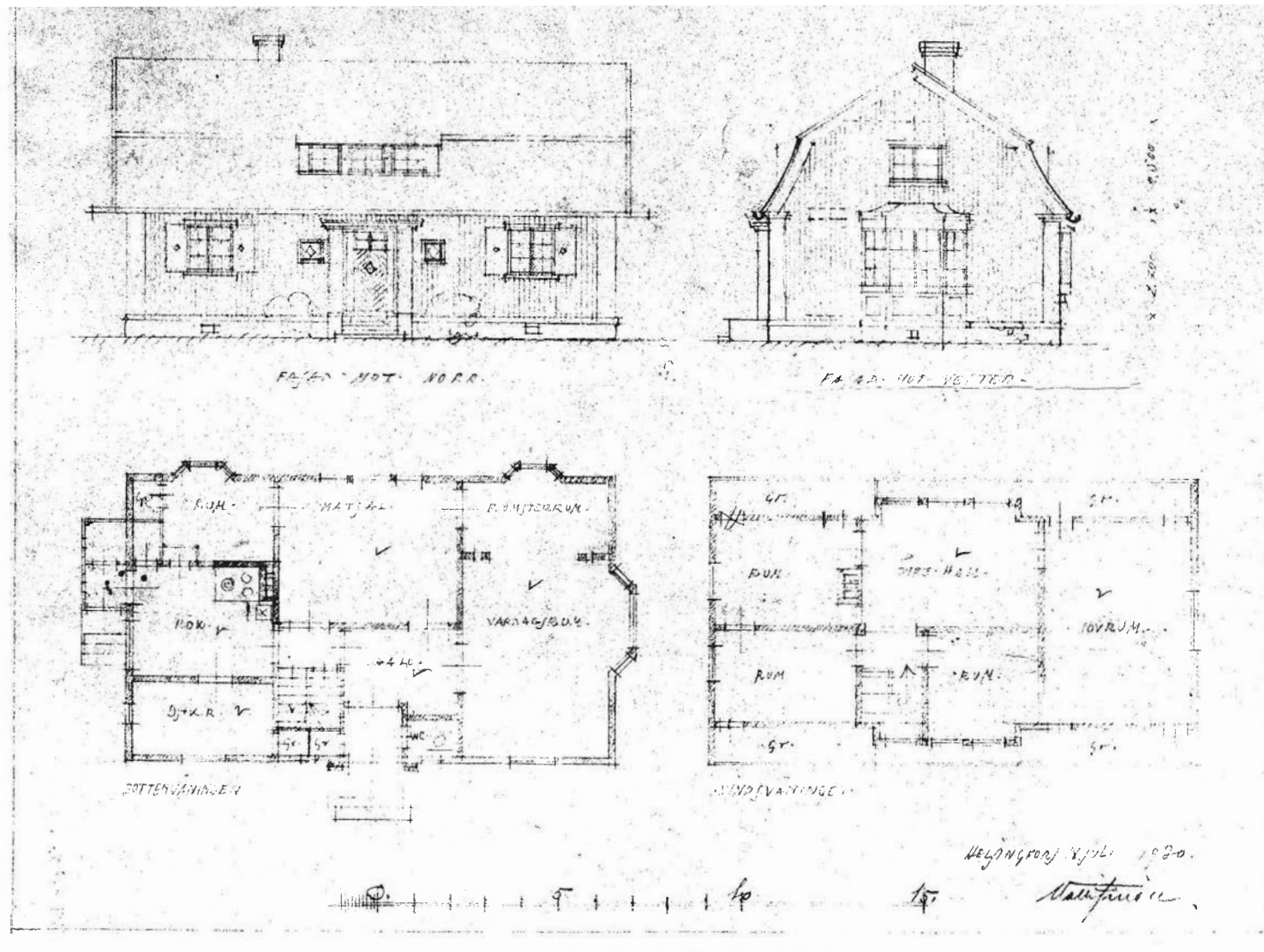
Peltomaisema on korvattu jokirannassa puistoilla ja tiiviimmällä rakentamisella. Pohjoista liittymään Tikkurilaan on laajennettu entisestään. Kehä 3 on tällä haavaa yksi Suomen liikennöidymmistä teistä.

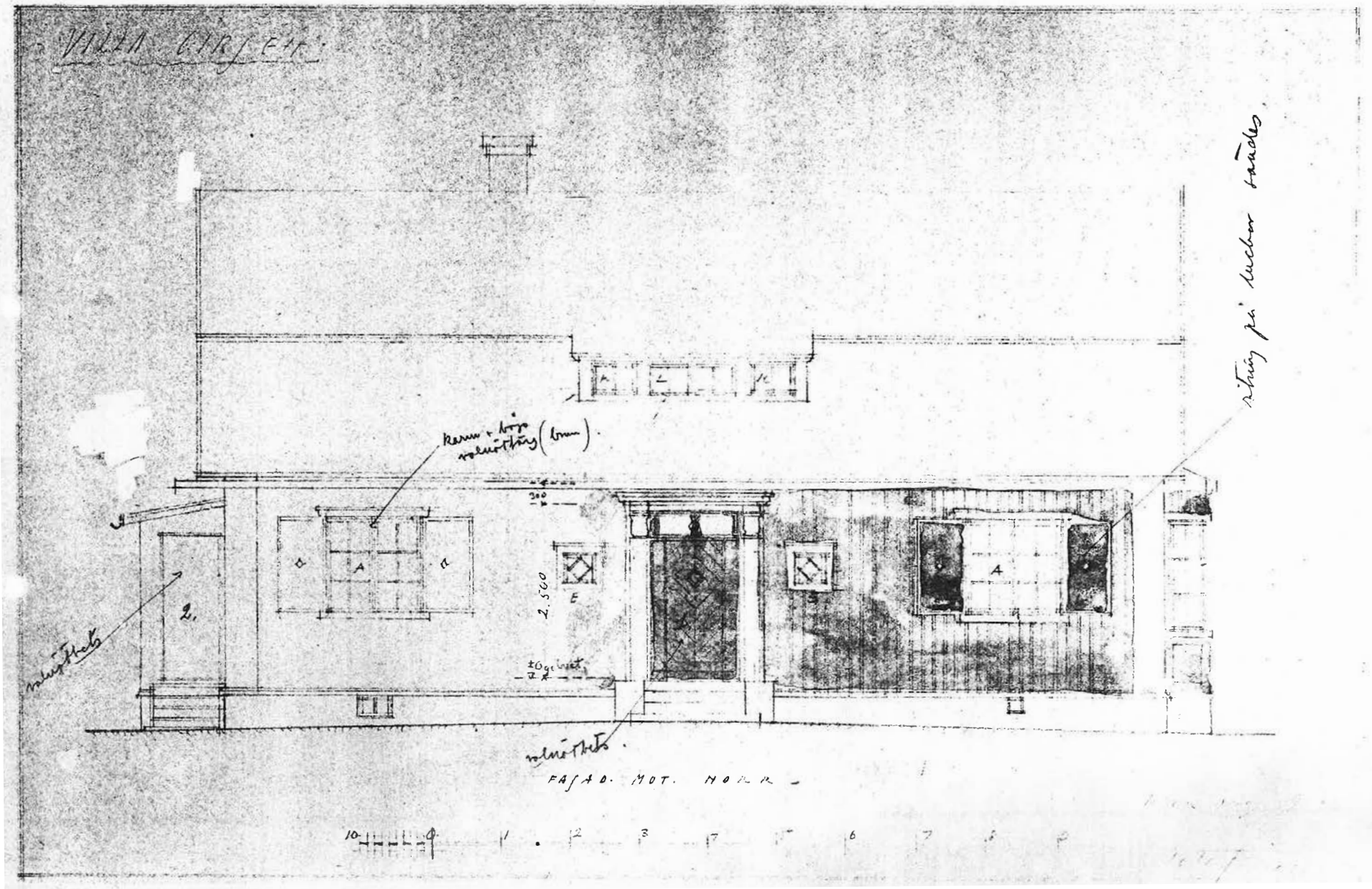
Saarelan talon piha 1942. Pihassa on toinenkin asuintalo, todennäköisesti puuseppätehtaan palosta säilynyt työnjohtajan asuintalo. Talon ympärillä on säilynyt myös vanhempaa puustoa kuin Saarelan talon ympärillä. Pallossa säilyi myös autotalli, joka on todennäköisesti Saarelan talon itäpuolella. Länsipuolella on saunarakennus. Tontin pohjoisreunassa on viljelmiä. Pihaan on istutettu puita. Kuva: Paikkatietoikkuna, historialliset ilmakuvat.

ALKUPERÄINEN SUUNNITELMA

Matti Finellin alkuperäiset piirustukset

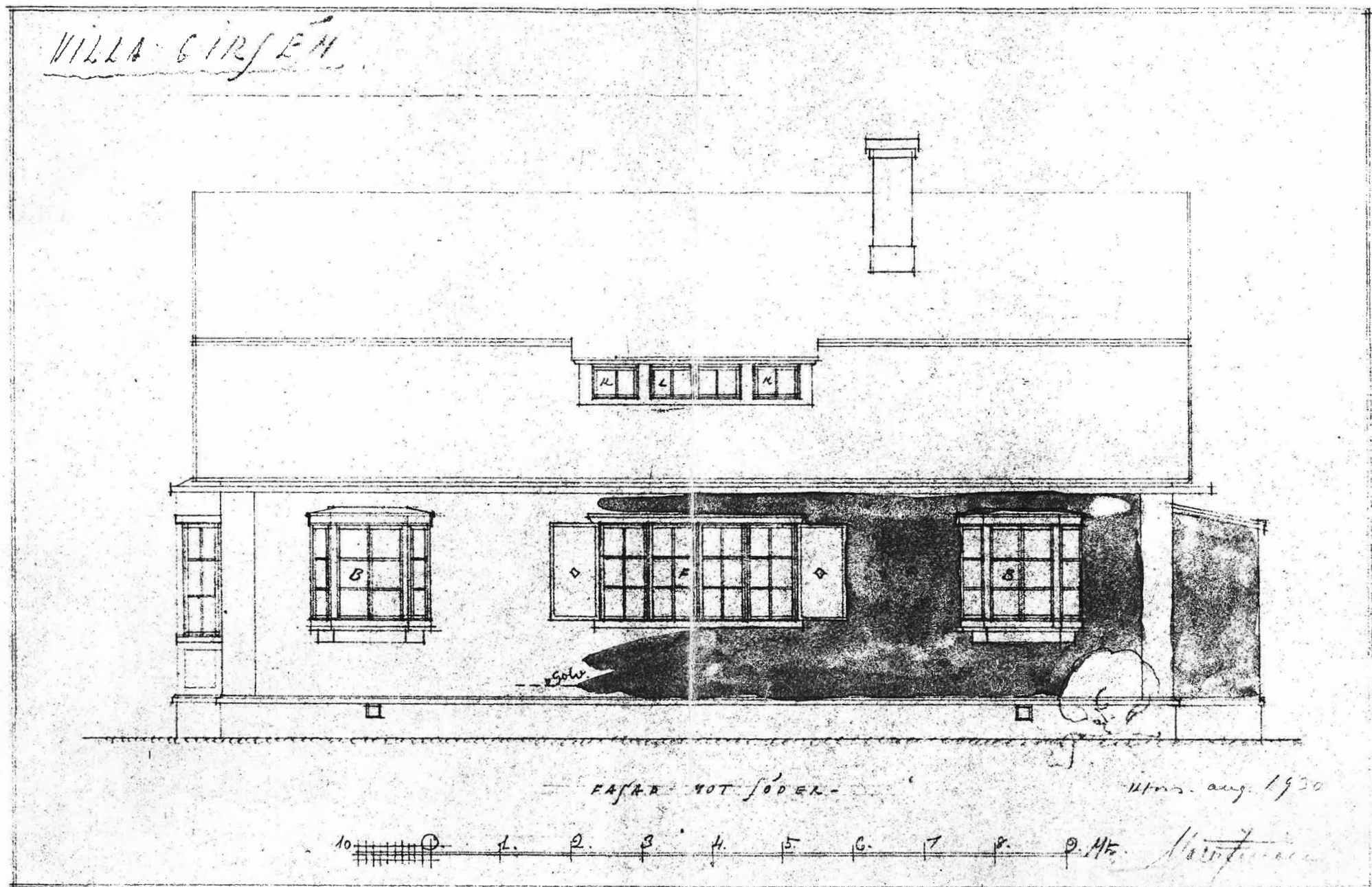

Julkisivu pohjoseen, julkisivu länteen, 1. kerroksen pohjapiirros, 2. kerroksen pohjapiirros. Piirustus on päivätty Helsingissä 18. heinäkuuta 1930. Skannattu alkuperäisistä skannatuista tulosteista.

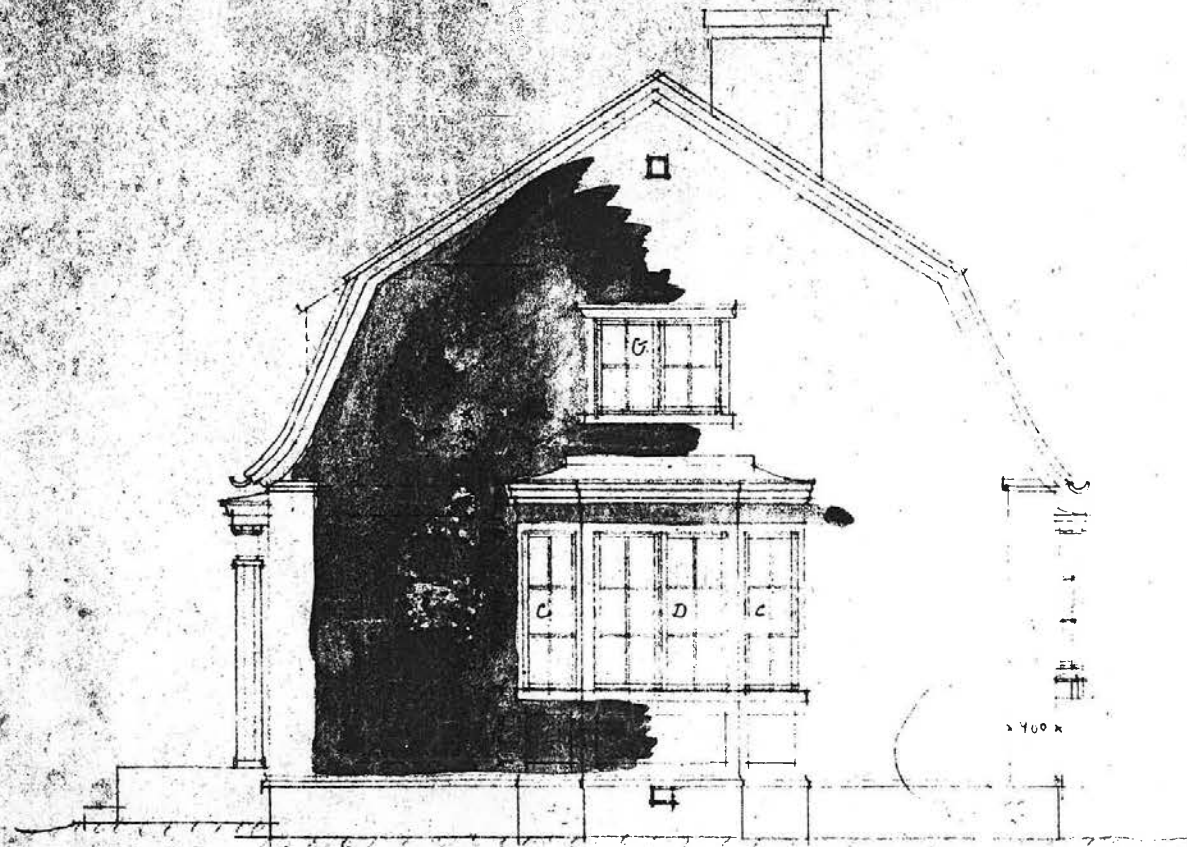
Julkisivu pohjoseen, piirustukseen lisättyä tarkentavia tekstejä "karm & böga valnötfärg (brunn). Oviin on kirjattu: valnötbets.

Oikealla puolella pääovesta suttua, joka johtuneet siitä, että siinä on esitetty värit. Alkuperäinen mittakaava 1:50. Kuva: Skannattu alkuperäisistä skannatuista tulosteista.

Julkisivu etelään, Kevaranjoelle, päivätty elokuussa 1930. Puolet seinästä on laveerattu tummansävyiseksi. Alkuperäinen mittakaava 1:50. Kuva: Skannattu alkuperäisistä skannatuista tulosteista.

VILLA GIBSEN DICKORSEY

FAJAD. MOT. VASTER

1:50 - ~~|||||~~ ⁰

5

7/24/11

15/10/3 29

Co. H. 7th Inf.

Julkisivu länteen, Kielotielle, päivätty elokuussa 1930. Alkuperäinen mittakaava 1:50 Skannattu alkuperäisistä skannatuista tulosteista.

Suunnitteluratkaisun kuvailu

Saarelan taloon on tehty laaja peruskorjaus ja muutostöitä vuonna 1997. Sitä ennen tehdyistä muutostöistä ei ole dokumentointia. Inventointieidoissa on arvioitu, että lukuunottamatta pintarakenteiden muutoksia, rakennuksen on ollut alkuperäisessä kunnossaan 1990-luvun alussa.

Tämän selvityksen alkuperäisen suunnitteluratkaisun kuvailu perustuu alkuperäisiin piirustuksiin, eri vuosikymmenten valokuviiin ja aiempiin inventointitietoihin.

Kesäasuminen yleistyi varsinkin pääkaupunkiseudulla 1930-luvulla. Sanaa huvila, villa, käytettiin yhden tai useamman huoneiston käsittävistä pientaloista, jotka oli sopeutettu luontoon, tai joita ainakin ympäröi puutarha. Nimestä villa ei voinut päätellä oliko rakennus ympärivuotiseen käyttöön. Villa sanana on peräisin latinan kielessä, jo klassisessa Roomassa isoja maalaistaloja kutsuttiin villoiksi.

Ainakin 1940-luvulla talon ympärillä on ollut puutarha ja kasvimaata. Teknisesti rakennus oli hyvin varusteltu, jonka vuoksi voi pitää epätodennäköisenä, että rakennus olisi tarkoitettu kesäasunnoksi. Koska rakennuksen rakentaminen on liitoksissa tehtaanpalon myötä vapautuneeseen tonttiin, Saarelan talon kohdalla ei voi sanoa, että talon rakentumisen liittyisi suoraan huvila-asumisen.

Saarelan talo on tyyllillisesti 1920-luvun lopun klassismia. Rakennuksessa on useita klassisia aiheita, kuten distyyli sisäänkäynnissä. Nurkissa on peitelistat, joiden päätteinä on lattalistat. Ikkunaruudut

ovat pienet. Rakennuksen pääjulkisivut ovat symmetriset.

Rakennuksessa on mansardikatto, joka oli tullut 1910-1920-luvulla takaisin muotiin. Hankalamman rakennustavan vuoksi se ei ollut suosittu talonpoikaisrakentamisessa.

Erityispiirteiden taloon tuovat ikkunat, jotka on toteutettu erkkereinä. Erkkerit ovat eteläisellä julkisivulla, jossa ne avaavat maisemaa Keravanjoelle.

Pohjoiseella julkisivulla ikkunoita on korostettu luukuilla. Valokuvien perusteella vaikuttaa, että luukut ovat olleet koristeaiheet, niitä ei ole saranoitu.

Saarelan talo sijaitsee Keravanjoen suuntaisesti ja tienpäättienä. Talon rakentamisen aikaan tontti oli pitkä, ulottuen aina nykyiselle Virnatielle asti. Virnatieltä talolle istutettiin kuusikuja. Virnatien päässä oli portti merkkäämassa saapumista.

Pohjaratkaisu

Rakennus on hahmoltaan selkeä suorakaide. Pohjaratkaisu on klassinen päätysaliratkaisu, joka ei paljokaan eroa 1800-luvun virkatalojen tyyppi-pohjista.

Sisäänkäynnissä on pieni tuulikaappi, jonka kautta saavutaan aulaan. Rakennukseen tullaan keskeltä sisään.

Alakerrassa edustustilat, ruokasali ja olohuone, ovat auki aulaan. Näiden tilojen tärkeyttä on korostettu katon pintarakenteella.

Alakerrassa palvelusväen tilat on rajattu omaksi alueekseen. Niin kutsuttu piiansisäänkäynti on arkitekhtonisesti pelkistetty ratkaisu talon itäisivulla. Piiansisäänkäynnistä on käynti keittiöön ja pieneen palvelijan huoneeseen. Alkuperäisestä suunnitelmassa palvelijan huoneeseen on esitetty kaksi ikkunaa, vain toinen ikkuna on toteutettu.

Yläkerrassa on yksityinen puoli. Klassisissa pohjaratkaisuissa portaasta on usein tehty aihe aulaan. Saarelan talossa porras on kuitenkin vaatimaton. Porras on rajattu aulasta omaan tilaansa. Vennervirran inventointitietojen mukaan portaalla alapinta on tehty ”puusepäntehtaan joutomateriaalista”, josta voi päätellä portaalla olleen vaatimaton. Toisaalta portaalla alapinta on näkynyt vain kellarin portaaseen. Perunakellariin on johtanut pinnoittamaton betoniporras. Portaan seinät ovat puhtaaksimuutatut.

Yläkerran pohjapiirroksessa vain yksi huone on nimetty makuuhuoneeksi. Itäpäädyssä on koko päädyn kokoinen makuuhuone. Muut yläkerran huoneet on nimetty rum, huone.

Rakennuksessa on sisä-wc, joka ei maaseudulla ollut vielä tavallista. Pesutiloja ei ole pohjapiirroksessa esitetty. Pihalta on 1990-luvulla purettu alkuperäiseksi arvioitu saunarakennus.

Olohuoneen päätyyn on pohjapiirroksessa rajattu ”blomsterrum”. Tätä tilaa ei tietyvästi kuitenkaan koskaan toteutettu.

Perustukset ja alapohja

Rakennus on tontillaan sen korkeimmalla kohdalla. Maasto nousee Kevaranjoelta sekä Virnakujalta, kohti taloa. Perustukset ovat paikalla valettua betonia, todennäköisesti säästöbetonia. Alapohjana on tuulettuva, ryömintätilainen, alapohja. Alapohjassa eristeenä oli puupuraa. Purettujen pintarakenteiden (mm.muovimatto) alla oli tummanruskeaksi maalattu puuponttilattia.

Rakennuksessa on ”perunakellari”. Piirustuksissa kellariin on esitetty ikkuna.

Runko

Rakennuksessa on 7 tuuman puurunko. ”Amerikantuliainen”, tolpparunko, oli jo yleisesti käytetty 1930-luvulla. Rungon päällä on ollut vino raakalautakoolaus. Eristeenä on ollut paperi-meriheinä-päperi.

Pala talteenotettua meriheinäeristettä. Meriheinä on ommeltu kahden paperin väliin. Kokonaisuuden paksuus on n. 20mm. 08/2024 AK

Välipohjat

Välipohjissa on puupalkit.

1.kerroksen päätiloissa on koivuvanerista tehty pintarakenne katossa. Koivuvaneri on jaettu osiin mäntyrimoin. Peruskorjauksen yhteydessä Vattulainen oli ottanut levytykset alas sähkötöiden vuoksi. Pintarakenteen alla on raakalaudoitus. Vuoden 1995 kohdeinventoinnissa puhutaan ”50-luvun vaihteen mäntyvanerikatoista”. Tyyllillisesti katot voisivat olla alkuperäiset.

Yläkerrassa ja 1.kerroksen aputiloissa on todennäköisesti olleet maalatut puuponttisisäkatot.

Julkisivuverhous

Julkisivu on pystypeiterimalautoitusta. Kaikissa kulmissa on klassiset pilasteriaiheet, peitelistat. Peitelistojen päissä on vaakalistat, jotka vahvistavat pilasteriaihetta.

Matti Finell on tehnyt julkisivusta kaksi versiota. Toiseen on piirretty lautajako ja toinen on tasapintainen, rapattu. Inventointitiedoissa on epäilty puusepäntehtaan omistajan halunneen puutalon.

Koska julkisivu ja ikkunat on täysin uusittu, julkisivun alkuperäistä väriä ei voi tutkimalla enää selvittää. Rakennuksen pääväriytyys on valokuvan perusteella alunperin ollut tumma, peitelistat ovat olleet vaaleat. Inventointitietojen mukaan piharakennuksessa on ollut punainen peiterimaverhous. Punavalkoinen väriyhdistelmä oli suosittu maaseudun taloissa 1920-luvulla.

Saarelan talossa sisäänkäyntiä on korostettu klassismin aihein. Alkuperäisissä suunnitelmissa sisäänkäynti katos ulottuu vain pilarin verran ulos julkisivusta. Lopullisessa toteutuksessa sisäänkäynnissä on selkeästi rakennuksesta ulos työntyvä katos. Katos on tuettu kahdella pilarilla, distyyllillä. Pilareissa on sorvatut kapiteelit. Kapiteelit eivät noudata klassista pylväsjärjestelmää. (vrt. Finellin aikaisempi tuotanto Villa Paulig s.19)

Ikkunat

Ikkunat ovat olleet kaksinkertaiset sisään-ulos-aukeavat. Sisäpuiteissa on yksi lasi, ulkopuitteen lasi on jaettu pieniksi ruuduiksi välipuittein. Ikkunat on sijoitettu ulko- ja sisäseinän pintaan. Erkkeri-ikkunoissa ikkunapenkki on ollut puinen ja kapea.

Ikkunoita on ollut useaa eri kokoa, julkisivuun on litteroitu ikkunat A, B, C, D, E, F, G, L ja K.

Julkisivupiirustuksessa ikkunoiden puitteiden ja karmien väriksi on kirjattu ”valnöt (brun). Sisäpuitteet ovat olleet valkoiset. Peitelistat ovat olleet vaaleat, todennäköisesti valkoiset.

Ikkunoiden heloina ovat olleet kääntösulkimet, vetimet ja pyrstökoukulliset sormihaat. Helat ovat olleet kromin väriset, heloja ei ole ylimaalattu.

Ovet

Pääovi on puuta, kuultokäsitelty saksanpähkinän sävyyn. Pääoven yllä on ikkuna. Sisäövet ovat neilpeiliset, todennäköisesti, peittomaalatut puuovet. Kellariovi on ruskeaksi kuultokäsitelty peiliovi.

Vesikatto

Kattomuoto on tyypiltään mansardikatto. Katteena on ollut asbestisementtilevy. Levyt ovat neliönmalisia, ne on asennettu pystyyn. Asbestisementtilevy oli uusi tuote Suomessa 1930-luvun alussa.

Pääpiirustuksessa on esitetty, että vesikourut on vedetty pitkäksi julkisivusta, eikä ole rännejä. 1930-luvun valokuvassa on vesikouru vesikaton sävyyn ja syöksytorvet julkisivun sävyyn.

Talotekniikka

Ilmanvaihto on ollut painovoimainen.

Talossa on ollut vesikiertoinen patterilämmitys. Vattulainen kertoi, että hän purki talosta öljylämmityksen, jota ennen talossa oli ollut pellettilämmitys.

Talossa on ollut sähköt. 1930-luvulla lähes 50% Suomen asuintaloista oli sähköistetty. 1930-luvun valokuvassa näkyy talossa myös ulkovalaistus. Valokuvissa seinissä näkyy uppoasenteiset valaisinkytkimet.

Talossa on ollut sisä wc.

Talon pihassa on kaivo. Kaivot olivat yksi syy siihen, että tonteista, palstoista, tuli tehdä suuria. Kaivoilla tuli olla riittävä etäisyys toisiinsa.

Saarelan talo 19.3.1932, kuvassa rakennus on todennäköisesti vielä alkuperäisessä asussaan. Kuva: VKM, kuvaaja tuntematon.

ARKKITEHTI

Matti Finell (1889-1978)

Herman Mathias (Matti) Finell syntyi Vaasassa 1889. Hänen vanhempansa olivat Herman Finell ja Olga Vilhelmina Gottleben. Matti Finell kävi koulua Helsingissä, ja valmistui ylioppilaaksi vuonna 1909. Finell aloitti opintonsa Teknillisessä korkeakoulussa konerakennusosastolla, mutta siirtyi sieltä arkkitehtuuriosastolle. Finell valmistui arkkitehdiksi vuonna 1916. Finell avioitui Erna Hedving Francken kanssa 24-vuotiaana. He saivat yhden tyttären.

Työuransa alussa, vuosina 1913-1915, Finell työskenteli Yleisten rakennusten ylihallituksessa ja sen jälkeen Gustaf Nyströmin, Valter Jungin ja Lars Sonckin arkkitehtitoimistossa. Vuosina 1919-1924 Matti Finell piti arkkitehtitoimistoa yhdessä Marius af Schulténin kanssa. Finell teki useita arkkitehtonisia tutkimusmatkoja ulkomaille mm. Ruotsiin, Saksaan, Ranskaan ja Englantiin.

Vuodesta 1929 alkaen Finell toimi itsenäisesti suunnitellen lukuisia liike- ja asuintaloja sekä tehdasrakennuksia. Useita hänen töistään on esitelty Arkkitehtilehdessä. Finell osallistui myös suunnittelukilpailuihin. Arkkitehtitoimen lisäksi Finell toimi johtokunnan jäsenenä useissa helsinkiläisissä teollisuus- ja liikeyrityksissä.

Valtaosa Finellin suunnitelmista on Helsinkiin. Tyyliältään Matti Finelli oli 20-luvun klassismin ja 30-luvun modernismin taitteen arkkitehti. Kuuluisimpana rakennuksena voitaneen pitää Helsingin Kuusisaarella sijaitsevaa Villa Gyllenbergiä (1938), joka toimii nykyään museona.

Matti Finellistä ei ole tehty tutkimusta, hänen töitään ei ole listattu. Tätä selvitystä varten on tehty kevyt kartoitus Finellin töistä Vantaalla sekä yksityistaloista, jotka ovat ajoittuneet Villa Girsénin rakennusaikaan.

Vantaalle Finell on suunnitellut useita Tikkurilan Silkin tehdasrakennuksia. Finell suunnitteli Tikkurilan Silkille myös vedenpuhdistuslaitoksen 1950-luvulla.

Vantaan Teräsköysi oy:n tehtaalle Finell suunnitteli puisen teräsvaijeritehtaan 1957. Puinen rakennus purettiin, sen tilalle Finell suunnitteli tiilisen tehdasrakennuksen. Se valmistui 1964. Tehdas on rakennettu osissa. 1964 valmistuivat todennäköisesti iso tehdashalli ja konttori.

Koska Villa Girsén on yksityinen asuintalo, selvitykseen on poimittu Finellin tuotannosta yksityistaloja. Esimerkkikohteet tuovat hyvin esiin Finellin tyyllisen siirtymisen 1920-luvun klassismista puhdaslinjaiseen funkkikseen. Finell on suunnittelussaan seurannut aikaansa ja tehnyt taidokkaasti.

Tyyli-suunnasta riippumatta Finellin yksityistaloista jokaisen arkkitehtuuria voi kutsua harkituksi ja viimeistellyksi rakennustaiteeksi. Paikallisella tasolla yksityistalot nousevat esiin arkkitehtuurillaan ja sijainnillaan, erityisesti rakentamisajankohtanaan, joilloin ne seisoivat maisemassa vapaammin.

Kaikki Matti Finellin pientalo esimerkkikohteet on tällä haavaa suojeltu asemakaavassa.

Muita Matti Finellin suunnittelempia kohteita:

Saaren kartanon seuratalo, Mäntsälä 1921

Kerrostalo Tehtaankatu 13, Helsinki 1925 (Lars Sonckin kanssa)

Kerrostalo, Maneesikatu 4ab, 4c ja 8-10, Helsinki 1935-1936

Kerrostalo, Topeliuksenkatu 33, Helsinki 1937

Kerrostalo, Munkkiniemen puistotie 21, Helsinki, suunniteltu 1936, rakennettu 1938

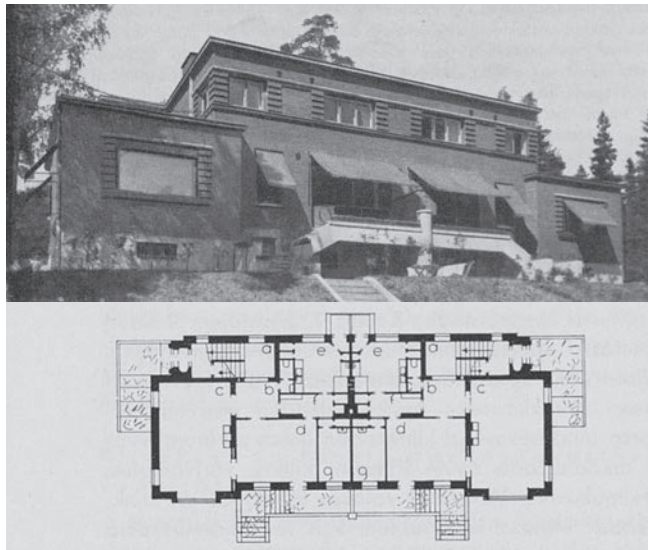
Yksityistalo Smedslund, Kulosaari, Helsinki 1939

Vallilan Silkkitehdas oy, 1939

Suomen Silkkikutomo, Herttoniemi, Helsinki 1950-luku

Villa Paulig. Kuva: Google street view maaliskuu 2022.

Kuvat:Arkkitilehti nro 11/1935, ulkokuva ja 1.kerroksen pohjapiirros.

Amerikan katu 6, Kuva: Google street view toukokuu 2017

Villa Paulig

Osoite: Rantapolku 14, Helsinki

Suunniteltu ja rakennettu 1927

Rakennuttaja: liikemies Gustav Frentz

Suojeltua asemakaavassa 1996 merkinnällä sr-1.

Tehty muutos-, laajennussuunnitelmat paritaloksi 1947, kun taloon muutti Pauligin pääjohtaja Eduard Paulig perheineen.

Rakennusmateriaalit: perustus betoni, sokkeli graniittia, runko tiili, julkisivut rapattu, savitiilikatto, puuikkunat

Huvila Danielsén & Thordén

Osoite: Hopeasalmentie 22, Helsinki

Rakennettu: 1934

Rakennuttaja: perheet Danielsén ja Thordén

Suojeltua asemakaavassa 2006 merkinnällä sr-2. Kuuluu RKY-alueeseen Kulosaaren huvilakaupunki

Rakennusmateriaalit: perustus ja sokkeli betonia, julkisivut tiili, saumapeltikatto.

Kaksoishuvila on esitelty Arkkitehtilehdessä nro 11/1935.

Pientalo, Amerikankatu 6

Osoite: Amerikankatu 6, Lohja

Suunniteltu ja rakennettu: 1936

Rakennuttaja: Lääketieteen lisensiaatti Sigurd Hartmann, rakennuksessa toimi myös lääkärin praktiikka.

Suojeltua asemakaavassa 2020 merkinnällä sr.

Tehty muutossuunnitelmia 1940-1980.

Rakennusmateriaalit: perustus ja sokkeli betoni, runko tiili, julkisivut rapattu.

VERTAILUKOhteet VANTAALLA

Vertailukohteet Vantaalta on valittu sen perusteella, että ne ovat käyttötarkoitukseltaan ja rakennusajankohdaltaan mahdollisimman vastaavia Saarelan talon kanssa. Vantaalla on säilynyt muutamia kymmeniä 1930-luvulla rakennettuja pientaloja. Useat niistä ovat puurakenteisia ja taitekattoisia. Puutaloja, joissa on klassismin aiheita, on ollut hankala löytää, samoin mansardikattoisia taloja.

Talojen alkuperäinen väritus ei ole selvillä.

Matti Finellin helsinkiläisten kohteiden vertailu vantaalaisiin aikakausrakennuksiin tuo esiin paikallisuuden kuten Amanda Eskola on sitä Vantaalla kuvannut.

”Arkkitehdit eivät ylipäättäen ole kovin usein suunnitelleet yksilöllisesti taloja, muun muassa omakotitalot on perinteisesti Vantaalla pystytetty hartiapankkiperiaatteella itse tehdyin tai tyyppi suunnitelmin. Jos arkkitehti on suunnitellut talon Helsingin maalaiskuntaan tai Vantaalle, hän ei ole useinkaan ole edustanut ammattikuntansa parhainmistoa. Nimekkäidenkin arkkitehtien työt maalaiskuntaan ovat olleet usein vaatimattomampia kuin Helsinkiin suunnitellut...vieressä sijaitseva pääkaupunki on Vantaalle epäkiitollinen vertauskohta.” Eskola s.40

Johans, Velmu-talo, Koisotalo. Kuva Finna VKM 2011. Pekka J. Heiskanen

Kuva: google street view 04/2023

Johans

Osoite: Koisotie 4, Vantaa

Rakennusaika: 1924-1928

Suunnittelija: Torben A. Grut (mallipiirustus)

Suojeltu asemakaavassa 1989 merkinnällä sr.

Rakennusmateriaalit: luonnonkiviperustus, runko puuta, julkisivut vaakapontti laudoutus, maalattu saumapeltikatto, puuikkunat. Sisäänkäynnejä on korostettu klassismin aihein.

Ilmarintie 6a

Osoite: Ilmarintie 6a, Vantaa

Rakennusaika: 1930

Suunnittelija: ei tiedossa.

Ei suojelumerkintää

Rakennusmateriaalit: perustus ja sokkeli luonnonkivi, runko puuta, vaakaponttilaudoitu, konepeltisaumakatto, puuikkunat.

Kuva: google street view 05/2023

Kuva: google street view 12/2020

Kuva: google street view 2021

Villa Hartikainen

Osoite: Lehtimäentie 8, Vantaa

Rakennusaika: 1930

Suunnittelija: ei tiedossa.

Ei suojelumerkintää

Rakennusmateriaalit: perustus ja sokkeli betonia, runko puuta, pystyponttilaudoitus, tiilikatto, puuikkunat.

Klassinen sisäänkäynnin katos on muutettu harjakattoiseksi. Talon väritystä on muutettu.

Uusi Meilby

Osoite: Riipiläntie 54, Vantaa

Rakennusaika: 1934

Suunnittelija: ei tiedossa.

Ei suojelumerkintää

Rakennusmateriaalit: perustus ja sokkeli luonnonkivi, runko puuta, pystypeiterimaaudoitus, tiilikatto, puuikkunat.

Eevantie 9

Osoite: Eevantie 10, Vantaa

Rakennusaika: 1934

Suunnittelija: ei tiedossa.

Ei suojelumerkintää

Rakennusmateriaalit: perustunja ja sokkeli betonia, runko puuta, pystypeiterimaaudoitus, konepeltisaumakatto, puuikkunat.

KÄYTTÖHISTORIAA

Omistajat

Rouva Adéle Girsén

Villa Girsén on saanut nimensä rakennuttajansa Adéle Girsénin mukaan. Adéle (os. Grosstain) oli syntynyt Haapsalussa vuonna 1885. Ennen naimisiin menoaan Adéle on osoitekirjassa tituleerattu konttiristiksi. (osoitekirja 1905)

Adéle avioitui Adolf Girsénin kanssa vuonna 1918. He asuivat Erottajakatu 19:ssä. Erottajankatu 19 on Adolfin isän, apteekkari Adolf Fredrik Girsénin, rakennuttama uusrenessanssityylinen liike- ja asuinrakennus. Pohjakerrokseen suunniteltiin siellä pitkään toiminut Erottajan apteekki. A. F. Girsén ehti kuolla 1890, ennen kuin Erottajakatu 19 valmistui. Adolf Girsénin äiti ja Adolf sisaruksineen muuttivat rakennukseen sen valmistuttua.

Erottaja 19 on edelleen merkittävä rakennus Helsingin kaupunkikuvassa Mannerheimintien pääteenä. Rakennuksen suunnitteli arkkitehti Theodor Höijer.

Adolf Girsén perusti Tikkurilaan Uuden puuseppätehtaan vuonna 1921. Adolf Girsén kuoli jo kaksi vuotta tehtaan perustamisen jälkeen. Miehensä kuoleman jälkeen Adéle toimi puuseppäntehtaan johtajana. 1930-luvulla oli normaalia, että nainen kävi ansiotöissä. Tehtaanjohtajuus oli harvinaista. Vasta vuoden 1929-avioliittolain myötä naimisissa oleva nainen sai päättää omaisuudestaan.

Pariskunnalla ei tiettävästi ollut lapsia. Adolf Girsénin kuolinilmoituksessa häntä jäivät kaipaamaan vaimo ja sisarukset. Adolfin ja Adélen hautakiveen ei ole kirjattu jälkeläisiä.

Tikkurilan uusi puuseppätehtas teki ovia, ikkunoita, huonekaluja ja puodinsisustuksia. Puuseppätehtaan konttorin osoite oli Erottaja 19 aina vuoteen 1923.

Adélen osoite oli Erottajankadulla vielä ainakin vuonna 1924. Vuonna 1926 Adelen osoite oli Tunturilaaksonkatu 8. (nykyinen Tunturikatu Töölössä.) Osoitekirjassa hänet on tituleerattu oli puuseppätehtaan omistajaksi. 1928 Adelen osoite oli Tempelgatan 9. Nämä rakennukset on nostettu esiin, sillä molemmat rakennukset ovat 1920-luvun klassismia ja niissä on erkkeri-ikkunat, kuten Saarelan talossa.

Puuseppätehtas paloi toukokuun 15. päivä vuonna 1930. Tulipalosta uutisoitiin laajasti suomalaisessa lehdistössä. Sanomalehtien mukaan tulipalon tuhot olivat n. 500 000 markkaa, mutta tehdas oli vakuutettu vain 300 000 markkaan.

Rouva Girsén oli tulipalon aikaan 45 -vuotias. Jo tulipalon vuoden heinäkuussa on allekirjoitettu Saarelan talon arkkitehtipiirustukset. Päätös rakentaa puuseppätehtaan paikalle talo on ollut nopea. Vuonna 1931 ”leskirouva” Adélen oma osoite, ilman viittausta puuseppäntehtaan oli Tikkurilassa. Voi siis päätellä, että Adéle muutti Tikkurilaan Villa Girsénin valmistuttua, eikä tehdas jatkanut toimintaansa tulipalon jälkeen.

Adéle Girsén kuoli vuonna 1965. Hän on haudattuna Hietaniemen hautausmaalle Girsénien sukuhautaan.

Koska Saarelan talossa oli tilat palvelijalle, on erittäin todennäköistä, että talossa asui palvelusväkeä. Yläkerrassa oli niin paljon tilaa, että Adélella oli mahdollisuus vuokrata huoneita. Asuintilojen vuokraaminen oli normaalia 1930-luvulla.

Tässä selvitystyössä jää avoimeksi mikä oli Adéle Girsénin suhde puuseppätehtaan työnjohtajaan Gustav Grosstainiin? On todennäköistä, että he olivat sukulaisia. Molemmilla oli sama sukunimi ja he molemmat olivat syntyneet Virossa. Heidät molemmat on kuvattu Saarelan talon edessä vuonna 1941, joten työnjohtaja todennäköisesti jäi asumaan taloon tehtaan tulipalon jälkeenkin. Tehtaan työnjohtajan asuintalo on säilynyt Saarelan talon tontilla ainakin 1970-luvulle. 70-luvun ilmakuvasa kattomuotoa ei ole enää tunnistettavissa. Inventointitietojen mukaan tontilla ollut toinen asuintalo purettiin vuonna 1992.

Mainos Arkkitehtilehdessä vuonna 1926 nro 5.

Porrashuone Erottajankatu 19. Kuva Finna, HKM 2010, Juho Nurmi

Puuseppätehtaan toimisto ja Girséiden koti, Erottajankatu 19, 1914-1919. Finna, HKM, 1914-1919, Eric Sundström

Suuri tulipalo eilen Tikkurilassa.

Sikäläinen puuseppätehdas tuhoutui perustuksiaan myöten.

Vahingot useita satoja tuhansia markkoja.

TULIPALO MYÖS eilen Toijalassa.

Palossa tuhoutui mm. vanhoja arkistoasiakirjoja.

VAHINGOT NOUSEVAT 600—800,000 MARKKAAN.

Eilen klo 14,15 huomattiin tulen olevan valloillaan Toijalan keskuk- sessa sijaitsevan, maanviljelijä Eetu Helinin omistaman Köyvärin talon navettarakennuksen ullakolla. Tuli levisi tavattoman nopeasti kuivissa oljissa ja pehkuissa. Sitä ennen oli ehditty saada suurin osa eläimistä ulkosalle, mutta yksi lehmä ja kolme vasikkaa sekä yksi sika porsaineen jäivät tulen saaliiksi.

Navakan pohjatuulen vallitessa levisi tuli valtavalla voimalla pihan keskellä sijaitsevaan ulkohuonerakennukseen, joka muutamassa hetkessä oli ilmitulossa. Sieltä syöksyi tuli edel-

Elisiltana klo 9:ttä käydessä rai- kui palotorvi eräitä Helsingin ka- tuja pitkin ja tikkurilaisen VPK:n pa- loautoja kiiruhti kovaa vauhtia po- joista kohti. Vähää myöhemmin hu- mattiin samaa reittiä pitkin kiirehti- vän palolaitoksenkin auton, jossa m.m. istui palomestari Lauri Gus- tafsson. Matka suuntautui Tikkurilaa kohti, missä sikäläinen uusi puuseppätehdas oli ilmiliekeissä.

Tikkurilan Uusi Puuseppätehdas, jonka omistaa rouva A. Girsén, si- jaitsee muutaman kymmenen metrin päässä Vantaan joesta. Klo 5 ai- kaan olivat viimeiset työmiehet pois- tuneet tehtaasta. Noin klo 1/8 hu- masivat eräät heistä ulkosalla olles- saan, että savua nousi kaksikerrok- sisesta tehdasrakennuksesta. He kii- rehtivät heti ilmoittamaan asiasta aivan tehtaan vieressä sijaitsevassa huvilassa asuvalle työnjohtaja Grau- steinille, joka puhelimitse yritti hä- lyyttää palokuntaa paikalle, mutta totesikin tällöin, että yhteys oli kat- kennut, sillä puhelinjohdot oli tuli ennättänyt jo turmella. Hälyytys oli kuitenkin jo ennättänyt tapahtua toista tietä ja ensimmäisenä kiirehti paikalle Tikkurilan VPK, sekä sit- tmmen Puistolän, Tapanilan, ja

Oulunkylän vapaaehtoiset palokun- nat, jotka paikalle kiiruhtaneiden asukkaiden avustamina ryhtyivät parhaansa mukaan tulen tuhotyötä ja etenemistä ehkäisemään. Sitä ennen olivat liekit kuitenkin jo eh- tineet saada valtoihinsa kaksiker- roksisen tehdasrakennuksen, jonka toisesta kerroksesta tuli todennä- köisesti oli saanut alkunsa. Myö- hemmin saapui avuksi vielä H:gin palokunnan ja VPK:n miehiä moot- toriruiskuineen. Kovista ponnistuk- sista ja sangen helposta vedensaan- nista huolimatta tuhosi tuli kuiten- kin koko tehdasrakennuksen arvok- kaine koneineen, raaka-aineineen se- kä valmiine ja puolivalmiine tuot- teineen. Täten tuhoutuivat mm. jyrsin- ja sorvikoneet, vannesahat

(Jatk. siv. 7.)

Kansainliiton eilen jättä finanssi

(Jatk. siv. 1.)

Suuri tulipalo eilen...

ym., yhteensä n. 12 eri konetta. Tehdasrakennuksesta levisi tuli lä- hellä olevaan kolmeen lautavajaan, jotka samoin kuin puruvajakin pa- loivat perustuksiaan myöten, liek- kien ja suurten savupatsaiden nous- tessa korkealle taivaalle. Läheisyy- dessä o'lutta tehtaan työnjohtajan G:n asuntoa uhkasivat liekit myös- kin, mutta saatiin se kuitenkin var- jelluksi, vaikkakin irtaimistoa pi- hamaalle kannettaessa koko lailla särkyi. Liekit ennättivät tarttua myös likeiseen autovajaan ja kär- vensivät jonkun verran sen seinää, mutta saatiin nekin lopulta sammu- tetuiksi.

Klo 11 tienoissa oli kaksikerrok- sinen tehdasrakennus sekä puru- ja lautavajat palokunnan ankarista ponnistuksista huolimatta palaneet melkein maan tasalle ja pystyssä törrötti vain päärakennuksen yhtey- dessä ollut tiilinen moottorihuone. Jälkisammutusta jatkui kuitenkin edelleen ja osa vapaaehtoista palo- kuntaa jäi yöksi liekkien uudelleen leimahtamista ja levenemistä estä- mään.

Vahinkojen todellista suuruutta ei tarkemmin vielä tiedetä, mutta nousevat ne useihin satoihin tuhan- siin markkoihin. Tehdas oli vakuu- tettu, vaikkakin alle todellisen ar- vonsa.

(Jatk. siv. 1.)

Tikkurilan puuseppätehtaan palo 15. 5. 30. Tehdas paloi perustuksiaan myöten. Valok. E. Mäkeläinen.

Tulipalossa kaksikerroksinen puuseppätehdas paloi täysin. Etualalla tehtaan tuotteita, ikkunoita. Suomen Kuvalehti 31.05.1930 Nro 22. s.33

Vieno ja Jorma Saarela

Vieno ja Jorma Saarelasta on löytynyt vain vähän tietoa. Ei ole varmaa, koska he ovat muuttaneet Saarelan taloon, tai miten talo on heille päätynyt?

Vieno ja Jorma Saarela ovat olleet talon omistajat 1991 vuoden inventoinnin aikaan, ja siitä asti vuoteen 1994. Vieno Ester Saarela kuoli 24.2.1992 ja Jorma Saarela 7.3.1994.

Vuoden 1991 inventoinnissa on haastateltu Jorma Saarelaa ja Jorma on luovuttanut kotialbumistaan valokuvia Vantaan kaupunginarkistoon. Haastattelussa Jorma on sanonut, että Vienon vanhemmat olisivat rakennuttaneet talon. Tämä tarkoittaisi, että rouva Girsén olisi ollut Vienon äiti tai, että rouva Girsén ei olisi ollutkaan talon rakennuttaja. Jorman haastattelussa on toinenkin erikoinen kohta. Jorma on kertonut, että huonekalutehdasta on pitänyt virolainen Gustav Grosstain. Jokin läheinen yhteys Jorman ja Gustavin välillä on, sillä Grosstainien hautaan on haudattu myös Saarelat.

Haudan perusteella voi päätellä, että Gustavilla ja hänen vaimollaan Lydia Grosstainilla on ollut kaksi lasta; Adolf ja Vieno Ester. Jorma Saarelan luovuttamassa kuvassa on tyttö nimeltään Ester. Hän saattaisi ikänsä puolesta olla Vieno Ester.

Todennäköisesti Vieno Saarela on tyttönimeltään Vieno Ester Grosstain. Vieno on mennyt naimisiin Jorma Saarelan kanssa, ja he ovat muuttaneet Saarelan taloon. Onkin mahdollista, että Vieno Saarela on elänyt koko elämänsä Saarelan talossa tai sen pihapiirin asuintalossa.

Kuvassa ylhäällä Gustav ja Adolf Grosstain. Oikealla istumassa Ritva, Adile (vai Adèle Girsén?), Ester, Maija-Leena, sekä muita sukulaisian (Farin). Kuva n. 1941. Kuva: VKM, kuvaaja tuntematon.

Vuoden 1995 inventointia tehdessään Vennervirta on löytänyt Saarelan talosta "parikin" pöytää, joissa oli "GIRRE"-teksti. Talosta löytyi myös linkullinen puuluukku, jossa luki suomeksi ja ruotsiksi Tikkurilan uusi puuseppätehdas yhdessä GIRRE-leiman kanssa. Tästä Vennervirta päätteli, että "GIRRE" on

ollut tehtaan leima. Kalusteita Vennervirta ei ole tarkemmin inventoinut.

Saarelan talon ruokasali. Saarelaiden aikaan talosta löytyi Tikkurilan puusepäntehtaan tekemiä pöytiä. Niitä ei ole inventointiin kuvailtu. Alkuperäistä kuvaa on vaalennettu tätä raporttia varten.
 Kuva: VKM 1992 Tapani Mehtonen

Saarelan talon olohuone. Kuva: VKM 1992 Tapani Mehtonen

Vantaan kaupunki

Vuonna 1994 Vantaan kaupunki osti Saarelan talon kiinteistön. Vantaan Sanomien mukaan kaupunki oli ostanut tontin, jotta olisi voinut purkaa Saarelan talon ja kaavoittaa sen tontin rivitaloille. Uudenmaan lääninhallitus käynnisti kuitenkin Saarelan talosta suojeluprosessin, joka päättyi rakennuksen suojeluun asemakaavalla vuonna 1997.

Vantaan kaupunki jakoi Saarelan talon tontin pohjoisosan kolmeksi erillisesti omakotitontiksi. Tämä muutos käänsi Saarelan talolle tulosuunnan. Virnatien sijaan talolle ajettiin Virnakujaa pitkin. Omakotitalojen rakentaminen johti kuusikujan kuusien kaatamisen siinä määrin, että kuuset eivät enää muodosta haittavissa olevaa kujaa.

Vantaan kaupungin teknisen toimialan, talonsuunnitteluosaston Johanna Rantanen on kuvaillut rakennukset kuntoa 30.6.1995:

”Rakennus näyttää rungoltaan olevan hyvässä kunnossa. Ilman erillistä purkutyötä ei voida sanoa minkälaisessa kunnossa ala-,väli-, ja yläpohjarakenteet sekä ulkoseinät ovat. Rakennus on kuitenkin sisäpuolisen remontin tarpeessa. Kaikki pinnat ja keittiön kalustus on uusittava. Sähkö, vesi ja viemärivetojen kunnon selvitys edellyttää tarkempia tutkimuksia. Sähköistys jouduttaneen suurelta osin uusimaan. Kunnallistekniikan vesi- ja viemäriputket kulkevat Virnakujalla Saarelan talon läheisyydessä. Rakennuksen ulkoseinät on äskettäin maalattu ja ne ovat hyvässä kunnossa, mutta ikkunat pitää kunnostaa. Myös rakennuksen katto on hyvässä kunnossa pintapuolisesti arvioituna. Kattomateriaalia on huopalaattakate.

Piharakennuksessa on sauna, mutta se on huonossa kunnossa. Rakennus on painunut kallellaan ja sen runko on mennyt poikki pienen eteistilan kohdalta. Rakennusta ei kannata kunnostaa”.

Jo ostovuonna Vantaa laittoi Saarelan talon myyntiin ”koska se todettiin liian pieneksi vantaalaisten yhdistysten ja järjestöjen käyttöön.” Rakennuksesta ja tontista järjestettiin tarjouskilpailu. Tarjouskilpailu ei kuitenkaan tuottanut tarjousta, jonka Vantaa olisi hyväksynyt. Vantaa järjesti uuden tarjouskilpailun 1996. Rakennuksen osti tarjouskilpailun voittanut Esko Vattulainen 1997. Vattulainen tarjosi talosta ja tontista 401 000e.

Esko Vattulainen

Heti talon hankittuaan Vattulainen aloitti peruskorjauksen. Eskon kuvien ja kuvailun perusteella rakennuksen kunto oli heikennyt merkittävästi viimeisien vuosien aikana. Kun 1991 inventoinnissa arvioitiin pintaremontin riittävän, vuonna 1997 vesikatosta oli tullut vuoto, joka oli romahduttanut sisäkaton ullakolla.

Peruskorjauksen muutokset on käyty läpi tässä selvityksessä sivuilla 30-34. Peruskorjaus tehtiin tiiviissä tahdissa, työt alkoivat huhtikuussa. Vastanotto pöytäkirja on päivätty syyskuussa 1997. Vattulainen perheineen muutti Saarelan taloon lokakuussa.

Esko Vattulainen on koulutukseltaan rakennusmestari. Vattulainen teki korjausta pitkälti itse. Arkkitehtina peruskorjauksessa toimi Pentti Nurminen RPN-konsultointi oy:stä. Työmaavaihetta Museovirasto ei seurannut rakennussuojellullises-

ta näkökulmasta.

Tontilta Vattulainen purki piharakennuksen, jonka katto oli romahtanut keskeltä. Vattulaisen mukaan rakennus oli todennäköisesti rakennuksen alkupe-
räinen sauna- ja pesutila. Inventointikortissa sen rakennusvuodeksi on kirjattu 1930.

Talon pihapiiri on muuttunut useaan otteeseen. Vattulainen on rakennuttanut pihaan useita piharakennuksia. (Ks. kaavio 41.). Piharakennukset mukailivat Saarelan talon yksityiskohtia ja väritystä.

Liikennemelun vuoksi pihan ja Kielotien väliin on rakennettu matala maavalli meluesteeksi. Maavalli on kaventanut pihan käytössä olevaa alaa. Maavallin ja Kielotien välinen alue tontista on pusikoitunut. Alueen kasvusto toimii näköesteenä pihaan.

Tällä haavaa Vattulaisten perhe käyttää Saarelan taloa ja autotallin yhteydessä olevaa pientä asuntoa ympärivuotisesti asumiseen. 1997 vuoden peruskorjauksen jälkeen Saarelan talo ei ole vaatinut kunnostustöitä.

Virnakuja, saapuminen Saarelan talolle portin läpi ja kuusikujaa pitkin. 12/1991
VKM, Anni Lehtimäki

Saarelan talon tontin jakamisen myötä Virnakujalta ei enää saavuta Saarelan talolle. Virnakujan päähän on istutettu tuijarivi ja rakennettu ulkovarasto. Kuusikujan kuusista on säilynyt muutama. Kuva 08/2024 AK

VUODEN 1997 PERUSKORJAUS

Muutoksia pohjapiirrokseen

Ulkoseinät on lisälämmöneristetty kauttaaltaan. Eriste on lisätty sisäpuolelle, huonetilat ovat pienentyneet n. 70mm.

Kaikki ikkunat on uusittu. Uudet ikkunat ovat sisään-sisään-aukeavat puuikkunat. Sisäpuiteessa on eristelasi. Uusissa ikkunoissa on vanha lasi jako (ei pintalistoja)

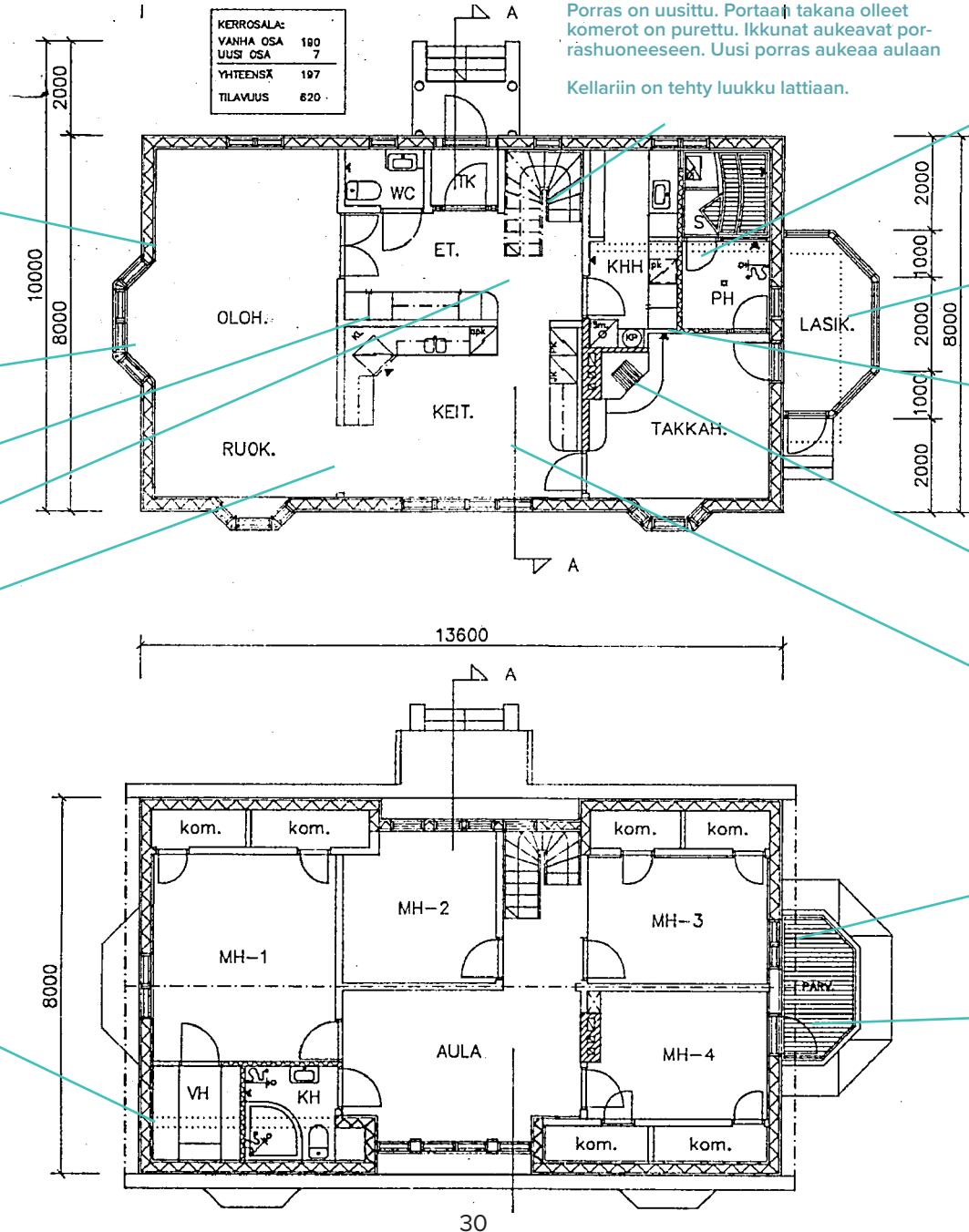
Ummistettu oviaukko

Purettu seinä ja ovi. Porras on avattu osaksi aulaa.

Oviaukkoa on suurennettu.

Makuuhuoneesta on lohkottu tilaa kylpyhuoneelle ja vaatehuoneelle

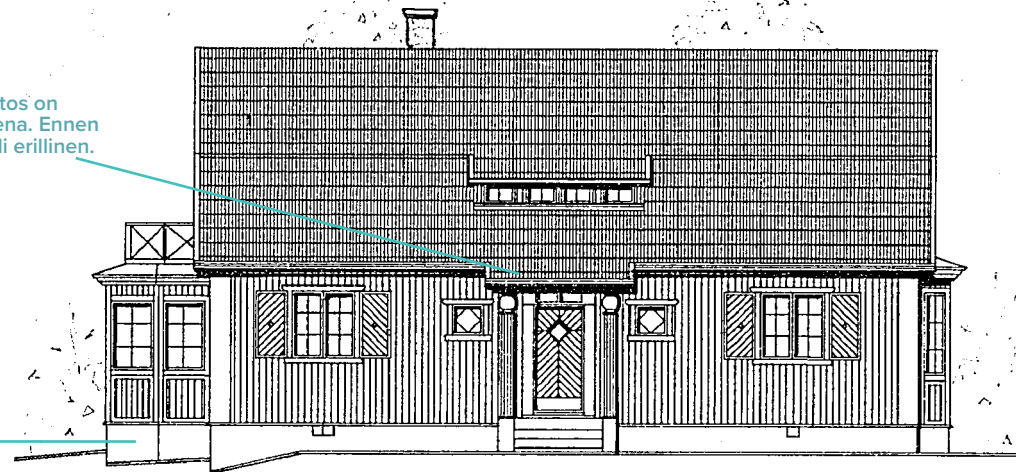
Pääpiirustus vuodelta 1997. RPN-Konsultointi oy/
Pentti Nurminen
Kuva: Vantaan rakennusvalvonta

Muutoksia julkisivuihin

Sisääkäynnin katos on tehty katon jatkeena. Ennen muutosta katos oli erillinen.

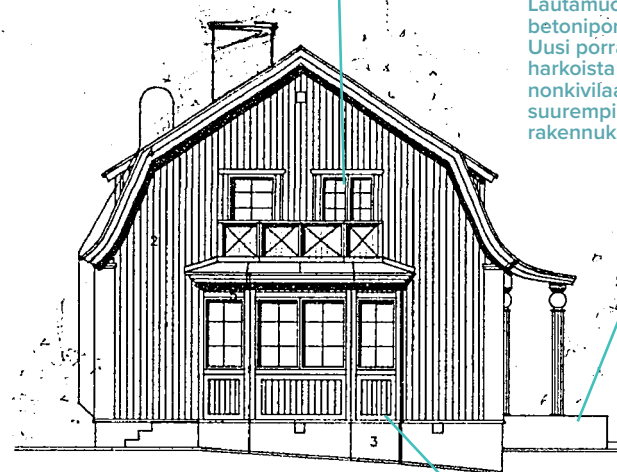
Uusi ja vanha sokkeli on pinnoitettu.

POHJOISEEN

Ikkunaa on suurennettu pystysuunnassa.

Lautamuöttipintainen betoniporras on purettu. Uusi porras on rakennettu harkoista ja päällystetty luononkivilaatoin. Uusi porras on suurempi, se ulottuu kauemmas rakennuksesta.

ITÄÄN

Kaikki ikkunat on uusittu tehdasvalmisteisina puuikkunoina. Ruutujako on tehty vanhaa vastaavana. Lasiterassin uusien ikkunoiden lasijako mukailee vanhoja ikkunoita.

Kaikkiin ikkunoihin on lisätty vesipellit.

Musta palahuopakate on muutettu savitiilikatteeksi.

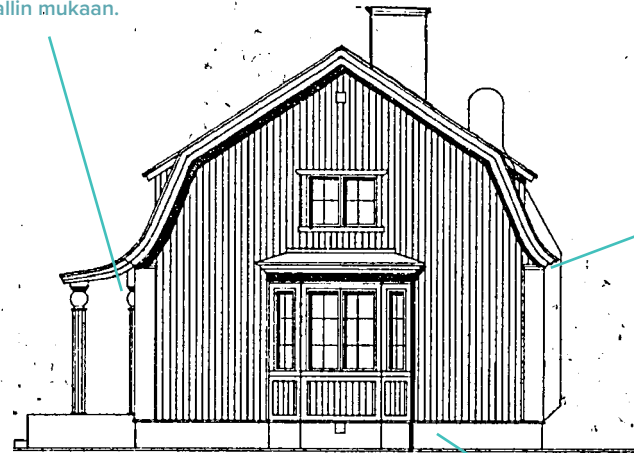

ETELÄÄN

Ulkoseinään on lisätty pilasterit vanhojen pilareiden mallin mukaan.

Vanhat pilarit on uusittu lähes vanhan mallin mukaan.

Piianporras on purettu ja tilalle on rakennettu lasikuisti. Uuden lasikuistin päälle on tehty parveke.

LÄNTEEN

Katon lappeen reunoihin on lisätty loivat kaaret.

Sokkelin pinnoite on uusittu. Perustukset ovat alkuperäiset.

Pääpiirustus vuodelta 1997.
RPN-Konsultointi oy/ Pentti Nurminen
Kuva: Vantaan rakennusvalvonta

Muutoksia julkisivuihin

Saarelan talon itäpääty ennen muutoksia. Kuva 12/1991 VKM, Anni Lehtimäki

Peruskorjauksessa detaljit ovat muuttuneet. Ikkunoiden piellilistat olivat ennen tasan, nykyään ylä- ja ala piellilistat ovat pidemmät. Päätyerkerissa listat ovat jatkuneet ylös asti. Ikkunoihin on lisätty tummat pellitykset. Kattolyhdyn sovitin on muutettu todennäköisesti lisäeristämisen vuoksi. Kuva 08/2024 AK

Muutoksia julkisivuihin

Ennen peruskorjausta itäpäädyssä oli piianporras. Kuva 12/1991 VKM Anni Lehtimäki,

Peruskorjauksessa itäpäätyyn rakennettiin lasikuisti ja parveke. Kuva 08/2024 AK

Muutoksia julkisivuihin

Sisäänkäynti ennen peruskorjausta. Kuva 04/1997 EV

Sisäänkäynti ennen peruskorjausta. Kuva 04/1997 EV

Peruskorjauksessa erillinen tasakattoinen sisäänkäynti katos on muutettu vesikaton jatkeeksi ja siitä on tehty kaareva. Katokseen on lisätty vesikouru. Sorvattujen pilareiden yläpää on muutettu. Ulkoseinään on lisätty pilasterit. Pilarin ja pilasterin väliin on lisätty kaide. Valaistus on siirretty katoksen pohjasta oven sivuille. Porras on uusittu uuden mallisena. Uusi porras on tehty harkoista ja pinnoitettu luonnonkivilaattalla. Kuva 08/2024 AK

Valokuvia peruskorjauksesta

Keittiö ennen purkutöitä. Keittiössä olivat vierekkäin uusi sähköliesi ja vanha puuliesi. Keittiössä oli jälkikäteen lisätty suihku, joka oli johdettu suoraan ulos. Kuva 04/1997 EV

Kuva yläkerrasta itäpäädyn makuuhuoneista. Peruskorjauksessa Ikkuna purettiin ja sen paikalle tehtiin parvekkeen ovi. 04/1997 EV

Olohuoneen, länsipäädyn, ikkuna kohti Kielotietä. 04/1997 EV

Portaat yläkertaan ja perunakellariin olivat ovien takana 1.kerroksessa. Kuva 04/1997 EV

Olohuoneen ikkuna eteläseinältä. Ikkunat oli suojattu ulkoapäin levyin ilkeivallalta. Kuva 04/1997 EV

Wc oli alkuperäisellä paikallaan, pinnat oli uusittu. 04/1997 EV

Saarelan talon itäpääty. Piianporras on purettu ja uudelle lasikuistille on muurattu perustus. Vesikate on uusittu tiilikatteena. 07/1997 EV

Ulkoseinän rakenne itäpäädyssä. 07/1997 EV

Kaikki ikkunat uusittiin. Ikkunoissa oli lahovaurioita. 07/1997 EV

Ulkoseinän kosteusvaurio länsipäädyssä. 06/1997 EV

Vesikaton rakenteet olivat kosteusvaurioituneet kattolyhyn alueelta Kuva 05/1997 EV

Peruskorjauksessa huopapalakate uusittiin. Kuva 05/1997 EV

Vesikaton rakenteet olivat kosteusvaurioituneet kattolyhyn alueelta Kuva 05/1997 EV

Uusi aluskate ja uudet (Domus) ikkunat asennettuna. Kuva 05/1997 EV

Ruokasalin itäseinä, oviaukkoa suurennettiin. Kaikki radiaattorit otettiin talteen kunnostusta varten. Kuva 04/1997 EV

Sähkötöiden vuoksi kaikki pintarakenteet purettiin. Kuvassa on ruokasali, joka muutettiin keittiöksi. Oviaukko aulaan ummistettiin. Kuva 04/1997 EV

Keittiön ikkuna ja piianportaan ulko-ovi. Keittiöön aukeavat komerot ulkoseinällä ovat todennäköisesti olleet kylmäkomeroita. Kuva 05/1997 EV

Näkymä ruokasalista kohti itää. Taustalla näkyy piianportaan ikkuna. Kuva 04/1997 EV

Peruskorjauksen värisuunnitelma

Ulkoväritys-suunnitelma

Esko ja Louise Vattulainen
Virtakujat 5
01300 Vantaa
puh 0400 457 190

24.09

Päärakennus

1	Seinät	TEHO - öljymaali 147 X (kartanonkeltainen)
2	Nurkkalaudat, räystäslaudat, räystäät alta, ikkunoiden ja ovien vuorilaudat ja parvekkeen kaiteet.	Värisävy UULA 850 e (väri voidaan sekoittaa lisäämällä UULAN Sammal 850 vihreää TEHO-öljymaaliin 1%)
3	Ikkunaluukut ja sisäänkäynnin pylväät	Kuten edellinen mutta 7%:na
4	Ulko-ovet	Kuten edellinen mutta 20%:na
5	Savupiippu, pellitykset tikkaat, vesikourut ja syöksytorvet	Tikkurilan Oy:n Panssarimaali Vanha kupari 0296 <i>johon lisätään 1% mustaa faussimaalia</i>
6	Sokkeli	CT Laastit Oy:n hiertolaasti Väri 18 A Oliivinvihreä

Ulkorakennus ja jätekatos

7	Värit ja käsittelyt kuten päärakennus	
---	---------------------------------------	--

O.K.
Juho Vattulainen

Ulkoväritys-suunnitelma oli lupahtona 1997 vuoden peruskorjauksessa. Esko Vattulainen sai rakennusvalvonnalta ohjeeksi käyttää samoja värejä kuin Päkaksen päärakennuksessa. Ulkorakennusten värit on esitetty mukailemaan päärakennusta.

29.4.1993

PÄKÄKSEN päärakennuksen maalaus ja väritys: Eksteriööri.

Seinät (sekä vaaka-, että pystylauditus:

Tikkurila Oy:n LIN-öljymaali 147X vaalea keltainen.

TEHO - 9l = 659 ml
PIKA-TEHO - 9l = 447 ml
ULTRA - 9l = 347 ml

Katon lappeet alapuolelta:

Kuten edellinen, mutta vaaleanettuna.

Nurkkalaudat, ikkunoiden ja ovien vuorilaudat, parvekkeen kansolit ja kaiteet kokonaan sekä päätyjen kolmionkaiteet:

hedelmänvalkoinen
Uulatuote Oy:n pellavöljymaali 850 Sammal 13:na (mallikirjassa 850 e 13). Väri voidaan sekoittaa lisäämällä Uulan Sammal 850 vihreää Tikkurila Oy:n valkoiseen LIN-öljymaaliin, 1% tai 2% (1dl 10 l:aan)

Tuulilaudat ja ikkunoiden karmit ja puittaset:

Kuten edellinen, mutta 7%:na.

Ulko-ovet kaikki ja kaikkien portaalilainen puinen suojaristik:

Kuten edellinen, mutta 50%:na.
Tikkurila Oy:n LIN-öljymaali sekoitettuna Tikkurila Oy:n Panssarimaali Vanha kupari 0296 väriseksi.

Kivijalan betoniosat ja portaat:

Pestään.

Savupiippu, pellitykset, vesikourut, syöksytorvet ja portaiden rantakaiteet *maailan tikkurila*

Tikkurila Oy:n Panssarimaali Vanha kupari 0296, johon sekoitetaan saman maalin musta 0202 2%.

R.B.
Tuula R-B

VANHA KUPARI + 2% mustaa

SOKKELI VAMMA LAATI (VIHERTÄN)

Päkaksen päärakennuksen värisuunnitelma. Päkaksen päärakennus on vuodelta 1910 ja on tyyliin jugendia. Öljymaalin sijaan Saarelan kartano maalattiin lateksilla.

NYKYTILAN INVENTOINTI

Ympäristö, piha ja julkisivut

- A. Saarelan talo, 1930
- B. Autokatos, autotalli ja asunto, 1998
- C. Jätekatos ja postiluukut, n.2002
- D. Katettu uima-allas, 2003
- E. Huvimaja, 2003
- F. Ulkovarasto, 2012
- G. Ulkovarasto, 2011
- H. Tuulimylly, sähkösauna, n.2018
- I. Kaivo (ajoittamaton)

Ympäristö

Saarelan talo Kielotieltä. Kuva 04/2021 Google street view.

Saarelan talo Kielotien sillalta, Helsingistä. Kuva 04/2021 Google street view.

Saarelan talo pilkottaa rinteessä Keravanjoen ulkoilureitiltä. Kuva 08/2024 AK

Virnakujalle Saarelan talo näkyy vasta pihan liittymäkohdalta. Kuva 08/2024 AK

Piha ja julkisivut

Näkymä Virnakujalta Saarelan talolle. Oikealla jätekatos (C) ja vasemmalla autotalli (B). Maasto nousee kohti päärakennusta. Kuva 08/2024

Autokatos (B), autotalli ja asunto. Kuva 08/2024

Ulkovarasto (F) ja tuulimylly (H), jossa on sähkösauna. Kuva 08/2024

Kaikki piharakennukset mukailevat yksityiskohdiltaan, materiaaleiltaan ja väriyksellään päärakennusta. Kuva 08/2024 AK

Saarelan talon länsipääty ja ulkovarasto, jota nykyinen omistaja kutsuu myös meluesteeksi Kielotien suuntaan. Kuva 08/2024 AK

Huvimaja ja pergola talon edessä. Kuva 08/2024

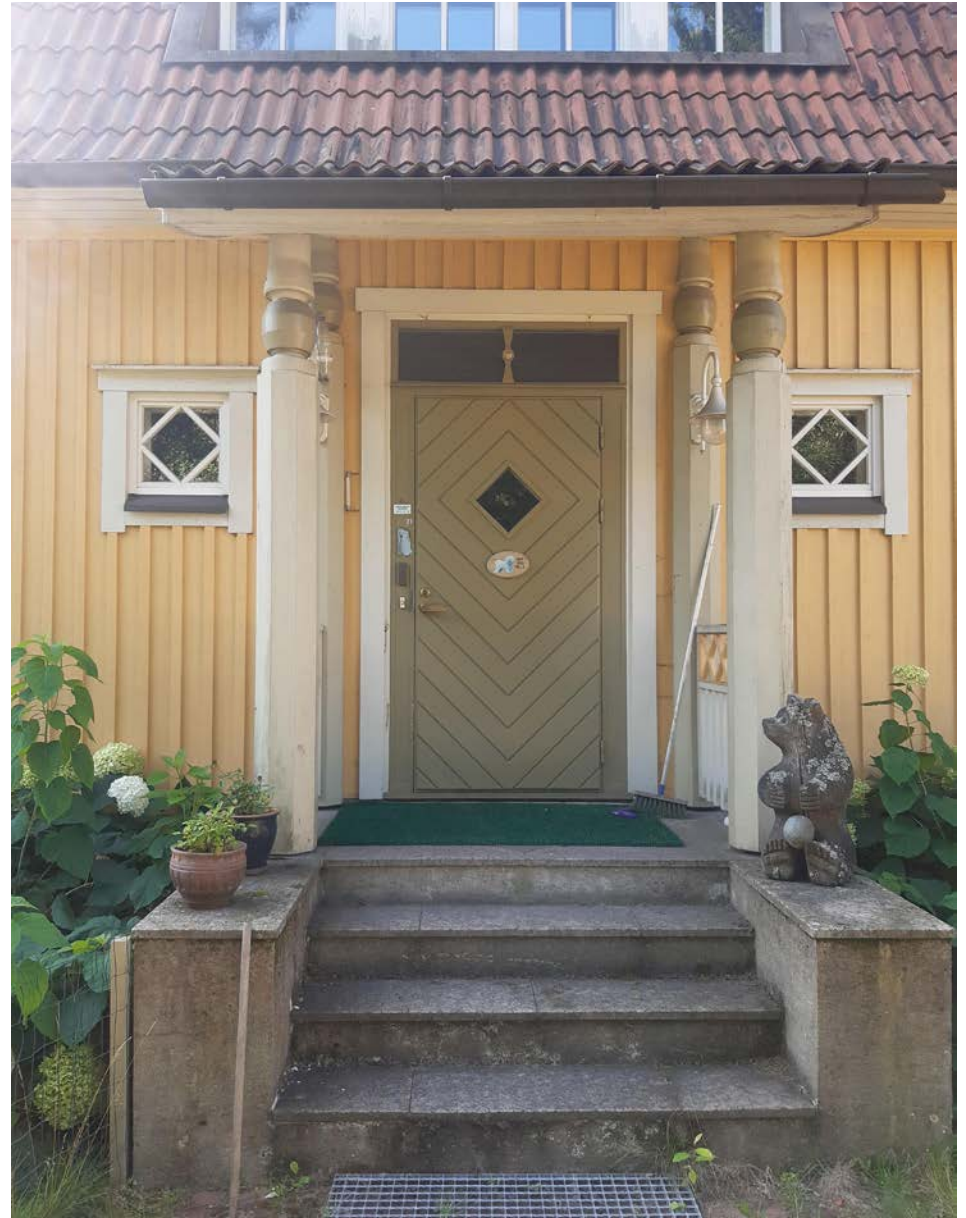
Saarelan talo lännestä, entisen kuusikujan paikkaa merkitsee vielä korkea kuusi. Kuva 08/2024

Talon edessä on terassi, julkisivuun on kiinnitetty markiisi auringolta suojaksi. AK 08/2024

Pohjoisjulkisivun ikkuna. Kuva 08/2024 AK

Pääsisäänkäynti. Kuva 08/2024 AK

Talon eteläpuolella on katettu uima-allas. 08/2024 AK

Saarelan talon itäpäätyyn on lisätty lasikuista ja parveke. 08/2024 AK

Esko Vattulainen kertoi, että peruskorjauksessa katon räystäälle lisättiin puukappale, jolla luotiin laappeeseen pääpiirustuksissa esitettyä kaarevuutta. Kuva 08/2024 AK

Saarelan talon länsipääty 08/2024 AK

Pihan kaivo toimii edelleen. 08/2024 AK

Eteläjulkisivun erkkeri-ikkuna on toteutettu vanhan mallin mukaan. Ikkunoihin on lisätty vesipellit. Kuva 08/2024 AK

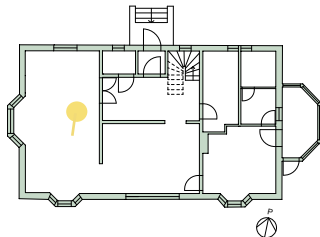
Kuva 08/2024 AK

Sisätilat

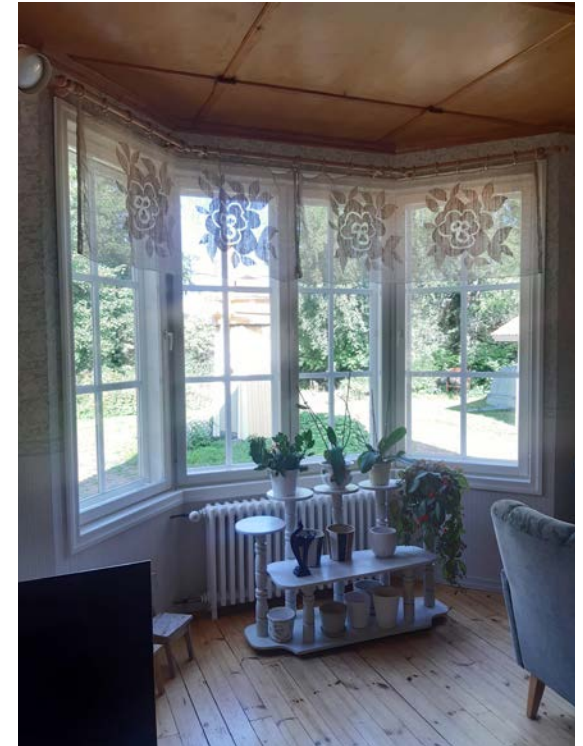
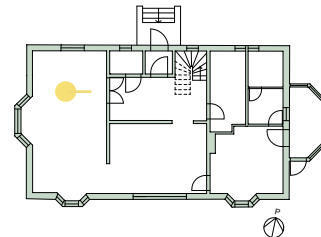
Sisätilojen inventointi on rajattu koskemaan säilyneitä rakennusosia.

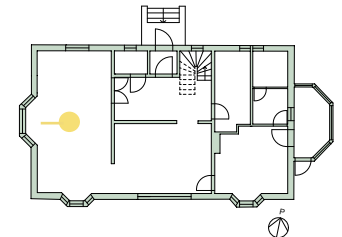
Sisäkaton pintarakenne otettiin alas sähkötöiden vuoksi ja palautettiin. Liitoskohtiin lisättiin neliöaiheet. Alkuperäinen puuponttilattia hiottiin puupuhtaaksi ja lakattiin kirkkaalla lakalla. Kuva 08/2024 AK

Talon sisäovet, puiset peiliovet, on säilytetty ja kunnostettu. Painikkeet on uusittu. Ovien, ikkunoiden ja lattian listat uusittiin vanhan malliin mukaisina. Kuva 08/2024 AK

Radiaattorit kunnostettiin teknisesti ja maalattiin. Patteriputket on upotettu lisälämmöneristykseen luomaan tilaan. Ennen korjausta patteriputket oli vedetty pintavetoina. Kuva 08/2024 AK

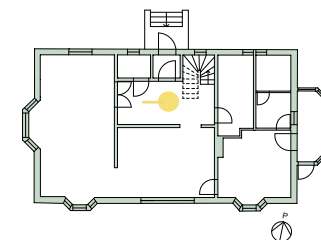
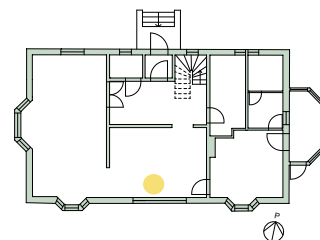
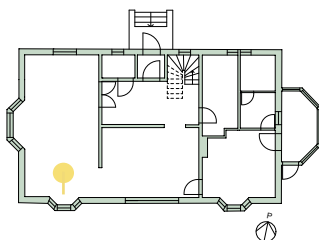
Uusittu erkkeri-ikkuna olohuoneessa. 08/2024 AK

Talteenotettu ja kunnostettu radiaattori 08/2024 AK

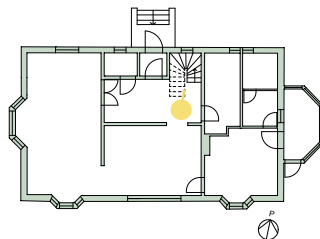

Aulassa sisäkatto on laskettu koneellisen ilmanvaihdon kanavien vuoksi. Kattoon on upotettu spot-valaisimet. 08/2024 AK

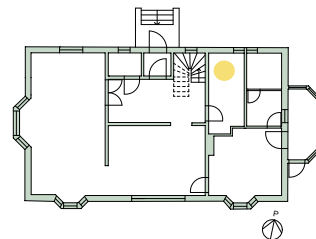

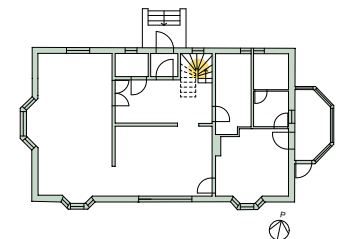
Sisäporras uusittiin osana aulaa. Komeroiden purun myötä ikkuna antaa aulaa. Entisen Umpiportaän sijaan tehtiin avoporras. Vrt. kuva s.36. Portaän alla on lattialuukku perunakellariin. 08/24 AK

Perunakellari 1.kerroksen alla. 08/2024 AK

Perunakellarin betoniporras. Kellarin ovi on tummanruskeaksi kuultokäsitelty puupeiliovi. 08/2024 AK

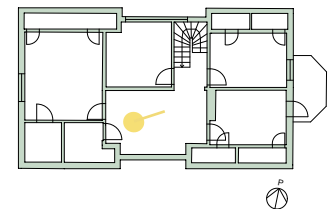
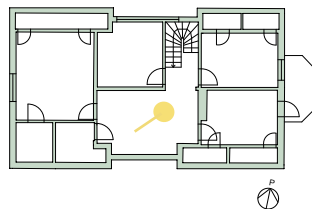

Yläkerran halli, myös yläkerrassa on säilytetty alkuperäiset ovet ja listat. Kuva 08/2024 AK

Yläkerran halli, sisäkatto uusittiin valkoiseksi maalatusta puupanelista, kuten se oli ollut ennen korjausta. Kuva 08/2024 AK.

Tapetit

Saarelan talon ollessa Vantaan kaupungin omistuksessa Vantaan kaupungin museo otti talteen tapettinäytteitä. Näytteet oli otettu sen perusteella, että ne saattoivat olla talon alkuperäisiä tapetteja. Kaikista tapettikerroksista ei otettu näytteitä.

Vuoden 1997 peruskorjauksessa tilamuutosten vuoksi kaikki muut paitsi kantavat seinät purettiin. Kantaviin seiniin tehtiin uudet sähköasennukset, joten myös niiden pintarakenteet purettiin. Tällä haavaa talossa ei ole jäljellä vanhoja tapettikerroksia.

Aikakaudellisesti Saarelan talo sijoittuu 1920-klas-
sinmin ja alkavan funktionaalisuuden väliin. Rakennuksesta talteenotetut tapetit ovat rakennusaikakaudelle tyypillisiä.

Art deco -tyyliset tapetit olivat muodissa 1920-luvun puolivälistä 1930-luvulle. Art deco tapeteissa oli terävästi tyyliteltyjä geometrisia kuvioita ja kasviaiheita. Väreiltään art deco -tapetit olivat tummia.

Rappauspintaa kuvaavat tapetit ”muraalitapetit” yleistyivät funktionalismin myötä 1930-luvulla. Funktionalismiin kuului koristeiden karsiminen, ja tapettien funktio oli toimia sisustuksen taustana. Tapettien värisävyt olivat pääosin vaaleita. Ruskea väri oli yleinen, sillä sota-aikana oli pulaa pigmentteistä. Ruskeaa sai sekoittamalla jämäpigmenttejä. Muraalitapetit olivat yleisiä 1950-luvulle asti.

Talteenotettu keltasävyinen muraalitapetti. Kuva AK.

Talteenotettu vaaleanruskea muraalitapetti. Kuva 08/2024 AK.

Art deco tyylinen tapettinäyte on otettu helmikuussa 1995 ja otsikoitu ”Eteisen vaatenaulakon tausta.” Kuva 08/2024 AK.

ARVOTUS

Arvotus on tehty Vantaan kaupunginmuseon Kirsti-kulttuuriympäristötietokannan yhteismitallista arvotuskriteeristöä käyttäen.

Harvinaisuusarvot

Rakennus on harvinainen.

Vantaalla 1930-luvun rakennukset voidaan ikänsä puolesta määritellä harvinaisiksi. Arkkitehdin ja erityisesti tunnetun arkkitehdin suunnittelemat pientalot olivat 1930-luvulla Vantaalla harvinaisia.

Edustavuusarvot

Rakennus on edustava esimerkki.

Rakennus on edustava esimerkki 1920-luvun klassimista. Rakennus on suunniteltu ja toteutettu harkitusti ja viimeistellysti.

Historiallinen todistusvoimaisuus

Rakennuksessa on historiallista todistusvoimaa.

Rakennuksella on arvoa osana Vantaan teollisuushistoriaa. Puusepäntehtaan tilalle rakennettu talo muistuttaa paikalla sijainneesta puusepäntehtaasta. Keravanjoen rannalla rakennus on osana historiallisten rakennusten ketjua. Saarelan talon tontti on muodostunut palstoituksen yhteydessä. Saarelan talo on jälki Tikkurilan kehityksestä.

Tyypillisuusarvot

Rakennus on historiallisesti tyypillinen.

Rakennus on tyylillisesti ja rakennustavaltaan tyypillinen esimerkki 1920-luvun lopun klassimista. Rakennustapa; puurunko, pystysuuntainen peiterimalauditus ja betonisokkeli ovat ajankohdalleen tyypilliset. Julkisivuun on harkitusti sovitettu klassismin aiheita.

Alkuperäisyysarvot

Rakennuksella on alkuperäisyysarvoa.

Rakennus on säilyttänyt hyvin alkuperäisen hahmonsä. Rakennusosia on uusittu alkuperäisiä rakennusosia mallina käyttäen. Alkuperäisyysarvoja on myös menetetty. Pääsisäänkäynnin arkkitehtuuria on muutettu. Vesikate on muutettu savitiilikatteeksi, asbestikattona sitä ei olisi voitu uusida. Muisto yhteiskuntaluokista, palvelijan sisäänkäynti ja tilat, on purettu.

Historiallinen kerroksellisuus

Rakennus ei ole historiallisesti kerroksellinen.

Rakennuksessa ei ole sellaista kerroksellisuutta, joka toisi siihen lisäarvoa. Uudet piharakennukset eivät ole historiallisesti merkittäviä. Rakennukseen tehty peruskorjaus toimii esimerkkinä 1990-luvun energiatehokkuutta parantavasta peruskorjauksesta, mutta se ei ole rakennushistoriallisesti merkittävä.

YHTEENVETO

Saarelan talo oli säilynyt lähes alkuperäisessä asussaan vuoden 1997 peruskorjaukseen asti. Optimaalisin aika rakennushistoriallisen selvityksen teolle olisi ollut aika ennen peruskorjausta. Tapani Mehtosen inventointi on saattanut toimia rakennushistoriallisen selvityksen korvaajana. Koska Mehtosen inventointi ei ole säilynyt, inventoinnin sisältöä ei voi arvioida.

Peruskorjauksessa on tehty valintoja, joita ei välttämää olisi tehty, jos rakennuksen historia olisi tunnettu paremmin. Koska muutoksia ei ole nostettu esiin pääpiirustuksissa eikä Museovirasto ole lausunut pääpiirustuksista, nousee esiin kysymys, onko muutoksia suojeltuun rakennukseen arvioitu riittävässä määrin?

Peruskorjauksessa on menetetty tietoa, jota ei ole enää saatavissa. Alkuperäinen väritys olisi mahdollisesti ollut selvitettävissä maalikerrosten alta. Alkuperäinen väri on tosin voinut olla selvillä Mehtosen selvityksessä. Todennäköisesti väritys ei ole ollut selvillä, koska rakennusvalvonta on esittänyt talon värikytiksi vanhemman aikakauden (jugend) väritystä. Väritystä, jota rakennuksella ei ole koskaan ollut.

Saarelan talon talotekniikan inventointi jää puutteellisesti radiaattoreita lukuunottamatta. Valokuvien perusteella vaikuttaa, että talossa myös tekniikka on ollut alkuperäistä, joten sen inventointi olisi ollut arvokasta.

Mehtosen inventoinnin aikaan on haastateltu Saarelaita. Heidän haastattelullaan rakennuksen

käyttöhistoriasta ja Tikkurilan puusepäntehtaan toiminnasta olisi todennäköisesti saatu laajemmin tietoa. Tosin Saarelaiten haastattelu on todennäköisesti jäänyt suppeaksi, sillä inventoinnin täydennyksessä Vennervirta kertoo, että ”historian kirjoista löytyy tieto”, että puusepäntehtaan omistaja on ollut Girsén niminen henkilö.

Vennervirran täydennysinventointi alkaa lauseella ”rakennusta on tarkasteltava nyt huolellisesti”. Lauseesta syntyy kuva, että Mehtosen inventoinnista puuttuu tietoja. Vennervirta kuvaileekin täydennyksessä koko rakennuksen sisätilat.

Tämän rakennushistoriallisen selvityksen ajankohdassa on ollut hyvää, että peruskorjauksen tekijä edelleen asuu Saarelan talossa. Rakennusmestari Esko Vattulaisen muistitieto on ollut arvokasta. Vattulaisen valokuvat tukevat osaltaan muistitietoa.

Vaikka Saarelan talon peruskorjaukseen ei työmaavaiheessa ole saatu ohjeistusta suojeluviranomaisilta, kaikki uusittavat rakennusosat on pyritty tekemään olevan mallin mukaan. Uudet ikkunat ja lisälämmöneristys on sovitettu rakennukseen onnistuneesti. Yleinen tapa lisäeristää vanhoja taloja, on eristää rakennus ulkopuolelta. Ulkopuolinen eristys johtaa ikkunoiden siirtymiseen ”väärään” pintaan, uppoamiseen julkisivuun. Ikkunoiden ja seinien uusiminen yhtäaikaan on mahdollistanut kokonaisuuden pysymisen hallittuna. Peruskorjauksessa rakennuksen hahmo ja klassiset aiheet ovat säilyneet. Vesikaton uusiminen on ollut talon säilymisen kannalta välttämättömyys.

Rakennuksen huonejakoon tehty muutokset ovat olleet käytön kannalta perusteltuja. Moderniasu-

minen ilman talon sisäisiä pesutiloja on haastavaa. Saarelan talon päähuonetilat ovat säilyneet lähes entisellään.

Tutustuminen arkkitehtitehti Matti Finelliin toi esiin hänen taitavuutensa ja joustavuutensa arkkitehtina. Finell on kyennyt ajanmukaistamaan suunnitteluaan ja suunnittelemaan varsin erilaisia rakennuksia, isoja tehtaita ja yksityistaloja. Finellin suunnittelevat talot ovat olleet harkitusti suunniteltuja ja laadukkaasti toteutettuja.

Sijainnillaan Saarelan talo on maisemassa edustuksellinen. Keravanjoen rannan ulkoilureitin kehityksen myötä Saarelan talo on saanut roolin myös historiallisten rakennusten ketjun osana.

LÄHTEET

Litzen Aulikki ja Vuori Jukka. Helsingin maalaiskunnan historia 1865-1945. Jyväskylä 1997

Ark Byroo. Rakennusten ominaispiirteiden selvitys, Amerikankatu, Lohja 2017

Eskola, Amanda. Inventointiraportti. Vantaan moderni rakennuskulttuuri 1930-1979. Vantaan kaupunki 2002. Jyväskylä 2002.

Rakennuskulttuuri Vantaalla - inventointi 1981. Kuntasuunnitteluviraston julkaisu. C24: 1981

Heikkinen, Maire. Suomalainen tapettikirja SKS, Museovirasto. Porvoo 2009

Hako, Koskivuori. Arkkitehdit Valtaalla Alvar Aallosta Väinö Vähäkallioon. Tampere 2022.

Lehtimäki Anne. Kohdeinventointikortti. 1991.

Suomen insinöörejä ja arkkitehtejä matrikkeli 1948

Arkkitehtilehti numero 11/1935

Arkkitehtilehti numero 7/1939

Mikkola Juulia, Böök Netta. Ikkunakirja - perinteisen puuikkunan kunnostaminen. Helsinki. 2006.

Vantaan kaupunki. Kaupunkisuunnittelu, Pesonen, Petri. Vantaan historiallisen tiestön inventointi 2018

Vantaan kaupunki. Osallistumis ja arviointisuunnitelma. Virnakortteli. 2024

Vantaan kaupungin museo. Kirsti-palvelu. 1930-luvun omakotitalot ja huvilat Vantaalla.

Vantaan kaupungin museo. Kirsti-palvelu. Rakennus Köysikuja 1.

Vennervirta Hilppa, Kohdeinventointi Saarelan talo. 1995.

WWW

<https://www.rakennukset.fi/rakennukset/1930-luvun-omakotitalo/> (15.8.2024)

<https://www.rakennukset.fi/rakennukset/1920-luvun-omakotitalo/> (15.8.2024)

HAASTATTELU

Esko Vattulaisen haastattelu 20.8.2024 ja 22.8.2024 Saarelan talossa.

VALOKUVAT, LYHENTEET

AK A-konsultit, valokuvaaja Minna Vuorenpää

EV Esko Vattulainen

HKM Helsingin kaupunginmuseo

VKM Vantaan kaupunginmuseo